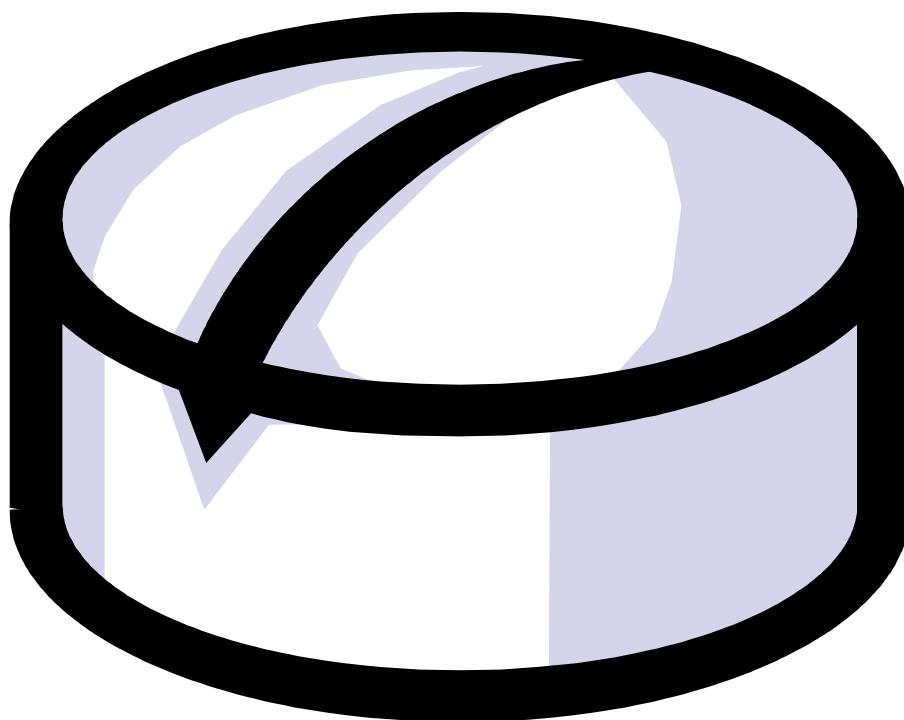

SMH-Nytt

Nr. 2/2001, vol. 26

Norsk Bibliotekforening
Spesialgruppen for medisin og helsefag

Redaksjon SMH-Nytt:

Elisabeth Akre

Diakonhjemmets sykehus, Medisinsk bibliotek
Postboks 23 Vinderen, 0319 Oslo.
Tlf: 22 45 16 38 Fax: 22 45 16 99
E-mail: elisabeth.akre@diakonsyk.no

Hilde Strømme

Ullevål sykehus, Medisinsk bibliotek
0407 Oslo
Tlf. 23 01 50 62 Fax: 22 11 98 50
E-mail: hilde.stromme@ioks.uio.no

Signe Romuld

Statens helsetilsyn, Biblioteket
Postboks 8128 Dep, 0032 Oslo
Tlf. 22 24 88 98 Fax: 22 24 95 90
signe.romuld@helsetilsynet.dep.no

SMH-Nytt utgis av:

Norsk Bibliotekforening
Spesialgruppen for medisin og helsefag
Kontonummer: 0806 2267276
Trykt utgave: ISSN 0800-3181
Webutgave: ISSN 1502-1211

Opplag 250, gratis til SMHs medlemmer.
Årsabonnement ikke-medlemmer kr. 100
Trykk: GERO-DATA
Distribusjon: Swets Blackwell

URL:

<http://www.ub.uio.no/umh/psykiat/SMHnytt1-02/>

Manuskripter til SMH-Nytt:

Bruk Times New Roman pkt.11, helst Word 6.0 eller høyere (for PC, ikke Mac). Manus sendes redaksjonen som vedlegg til epost, eventuelt på diskett (virussjekk) med vanlig post.

Foto eller andre illustrasjoner sendes på epost som elektronisk bilde i GIF, WMF, JPG-format eller som clip-art. Ikke-elektroniske foto/illustrasjoner kan sendes med vanlig post.

Alle oppgitte Web-adresser må være sjekket - slik at de kan brukes direkte i nettutgaven av bladet. Redaktørene forbeholder seg en viss rett til å forkorte/forandre/klippe i tekst eller bilder.

Innhold:	Side
Hilsen fra redaksjonen	3
Nytt fra styret	4
Turid Tharaldsen	5
Evidence Based Health Care	6
Bibliotek for medisin og helsefag er blitt International MEDLARS Center	10
Tillsammans eller var för sig—i vilken katalog hör posten hemma?	12
Studiebesøk fra Litauen	16
Cross Boundaries—Join Forces	18
EAHIL Workshop 2001 Cyberspace Odyssey	20
The librarian as gatekeeper for scientific information	21
Impact factor og elektronisk publisering	24
The remote user	25
Tilgang til pasientinformasjon	28
Rapport fra EAHILs rådsmøte,	30
Referat fra NAMHIs styremøte på Sardinia	31
Plutselig—eller som det heter på latin: Subito!	33
Problemer med utskrifter fra PubMed?	36
Søk etter bilder med Google	37
Ny versjon av EndNote	37

**Deadline for neste nummer:
20. november 2001**

Hilsen fra redaksjonen

Dette nummeret av SMH-Nytt er i stor grad preget av ”reiserapporter”. De vitner om en vår og sommer med mange interessante arrangementer. Vi starter med referat fra det spennende EBHC-kurset som SMHs EBM-gruppe holdt på Rikshospitalet i april.

Vi bringer også en rekke gode og fyldige referater fra EAHIL-workshopen på Sardinia i sommer, og i den forbindelse også informasjon fra EAHILs råd og NAMHIs styre.

Etter innlegget om den tyske dokumentleveringstjenesten Subito, som sto i forrige nummer av SMH-Nytt, er det mange av oss som har tatt i bruk denne tjenesten. Og det er vel mange som har lurt på hvordan de klarer å levere så raskt, effektivt og billig? To bibliotekarer ved Ullevål universitetssykehus reiste i september på studietur til Deutsche Zentralbibliothek für Medizin for å få svar på det. I tillegg til å se på Subito-tjenesten fikk de vite mye annet om ZBMed som er Europas største medisinske bibliotek.

Vi takker for alle gode innlegg, og oppfordrer leserne til å fortsette å skrive for SMH-Nytt. Vi tar gjerne imot referater fra konferanser og seminarer enten det er i SMH-regi eller arrangert av andre. Små brukertips er også av stor interesse. Vet du om noe som andre bør vite? Send et innlegg til SMH-Nytt!

Etter to års innsats for SMH-Nytt takker Japke for seg. Resten av redaksjonen takker henne for innsatsen! Samtidig håper vi at det finnes noen andre SMH’ere der ute som kan tenke seg å bli en del av redaksjonen. Vi legger ikke skjul på at det i perioder medfører en del arbeid, men det er hyggelig og meningsfullt arbeid! Dessuten er det ganske morsomt.

Hilsen Elisabeth, Signe og Hilde

Redaksjonsmedlem søkes

Har du lyst til å drive med redaksjonelt arbeid?

Liker du å skrive, og å se navnet ditt på trykk?

Har du erfaring med publiseringsprogrammer?

SMH-Nytt trenger flere redaksjonsmedlemmer. Du behøver ikke å oppfylle alle kravene nevnt ovenfor, men det første er viktig: du må ha lyst!

Det er en fordel om du holder til i nærheten av Oslo for å kunne bli med på redaksjonsmøtene, men stadig mer arbeid gjøres via email, så vi ønsker medarbeidere fra hele landet velkommen!

SMH-NYTT KONTAKTPERSONER:

Hilde Strømme
Ullevål universitetssykehus, Medisinsk bibliotek
Tlf: 23 01 50 62
hilde.stromme@ioks.uio.no

Elisabeth Akre
Diakonhjemmets sykehus, Medisinsk bibliotek
Tlf: 22 45 16 38
elisabeth.akre@diakonsyk.no

Signe Emilie Romuld
Statens helsetilsyn, Biblioteket
Tlf: 22 24 88 98
signe.romuld@helsetilsynet.dep.no

Nytt fra styret

Seminar i Levanger

I skrivende stund er SMHs årlige landstreff like rundt hjørnet. Styret har bevilget 6 reise-stipend til medlemmer a kr 3.000. Biblioteket på Høgskolen i Nord-Trøndelag ved Sigrun Espelien Aasen og biblioteket ved Innherred sykehus ved Liv Vikan har laget et uvanlig spennende program. Vi ser frem til et fint seminar og til nyttige og hyggelige treff med kolleger fra hele landet. Neste nummer av SMH-Nytt bringer referatene til dere som ikke har mulighet for å komme til Levanger.

Medlemsmøter

Ett av høstens medlemsmøter holdes i Levanger, og vi gleder oss til å se og høre hva Innherred sykehus' satsing på pasientinformasjon kan lære oss. Det planlegges også et medlemsmøte 31. oktober, i forbindelse med at vi har besøk av kollegaer fra Litauen (se nedenfor).

Kurs

Høstens kurs planlegges i november. Temaene er ikke helt avgjort, men følg med på hjemmesiden! Vi håper å holde to kurs. Som alltid vil Styret gjerne ha innspill fra medlemmene om kurstemaer.

Skandinavisk pasientinformasjonsportal

Det svensk - norske prosjektet går fremover, og arbeidet er nå organisert og startet. Første møte i prosjektgruppen er holdt, og eget referat finnes i dette nummer.

Norart/Helsenota

I arbeidet med å gjenoppta Helse-NOTA-tjenesten har SMH i sommer sendt brev til KD, SHD og KUF med forespørsel om å finansiere en stilling knyttet til Nasjonalbiblioteket - Seksjon for periodikaindeksering. Denne stillingen skal være øremerket indeksering av helsefaglige tidsskrifter.

Vi venter fortsatt på svar fra departementene.

Kontaktmøte med RBT

SMH hadde 8. oktober sitt halvårige kontaktmøte med RBT. På agendaen sto blant annet ABM- sammenslåingen, kvalitetsindikatorer, fellesavtaler og samsøk, et samarbeidsprosjekt mellom biblioteksystemleverandører i Norge. Disse møtene er svært nyttige for SMH, og vi håper at de vil fortsette også i den nye A B M - o r g a n i s a s j o n e n .

“Task Force” og St. Petersburg

Dette er et av de største prosjektene SMH arbeider med for tiden. Elisabeth Husem har et eget innlegg i dette nummeret om prosjektet og om sitt og Astrid Müllers besøk i St. Petersburg . Vi er spente på hva det utvikler seg til! 17. oktober skal Elisabeth sammen med Meile fra Kaunas også delta på et møte i Task Force i Vilnius, og blant annet presentere vårt samarbeid med Litauen. Av den grunn må vi derfor unnvære SMHs leder på seminaret i Levanger!

Nordisk-Baltisk bibliotekmøte i Tallinn, Estland

holdes i slutten av oktober. På dette møtet deltar representanter for alle typer bibliotek, og SMH skal igjen presentere sitt samarbeid med Baltikum og Litauen.

”Transfer of Knowledge II”

SMH har, som noen vil vite, igjen fått stipend fra Nordisk Ministerråd for å holde nye kurs for baltiske bibliotekarer. Også denne gangen vil kursene bli holdt i Kaunas, og invitasjon sendes til medisinske bibliotekarer fra de tre baltiske landene. Antagelig blir også bibliotekarer fra St.Petersburg invitert i forbindelse med Task Force-prosjektet. Kursene vil bli holdt i april 2002.

NordInfo-stipendiater fra Litauen

To bibliotekarer fra Litauen har fått stipend fra NordInfo for å tilbringe en måned i Oslo, fra 15. oktober til 15. november. En av dem, Daiva Jurksaitiene, kommer fra Kaunas Medical Academy Library. UBO har skaffet dem hybel, og de skal i hovedsak hospitere ved Bibliotek for medisin og helsefag og Informatikkbiblioteket. SMH har arrangert en uke med besøk på andre institusjoner og bibliotek i Oslo. Som nevnt ovenfor, vil vi også arrangere et medlemsmøte slik at våre litauiske kolleger kan møte norske bibliotekarer.

Dette var i korthet saker som SMHs styre og komiteer nå arbeider med. Følg med på hjemmesiden – der vil du alltid finne siste nytt!

For Styret
Elisabeth Akre

Turid Tharaldsen

Etter lang tids sykdom døde Turid Tharaldsen fredag 3. august, 56 år gammel. Selv om vi visste at Turid var svært syk, kom dødsbudskapet som et stort sjokk for alle hennes venner. Turid hadde en sterk livsvilje og ga aldri opp. Det er vanskelig å fatte at hun ikke lenger er blant oss. Hennes omsorg for andre var til stede helt til det siste, og hun hadde hele tiden en sterk vilje til å delta aktivt der hvor det var behov for henne.

SMH har mistet et engasjert og trofast medlem. Turid hadde stor betydning for det medisinske og helsefaglige biblioteksmiljøet i Norge, som hun i alle år var med på å prege og inspirere. Turid var leder for SMH i perioden 1987-90 og var siden alltid engasjert med i SMHs arbeid. Turid gjorde en meget solid innsats i den lokale organisasjonskomiteen for "The 4th European Conference for Medical and Health Libraries" som ble holdt i Oslo i 1994, med 536 deltagere fra 36 land. Hun har en stor

del av æren for at det ble så vellykket. Det var derfor en selvfølge at hun ble anmodet om å være med i den lokale organisasjonskomiteen for "The Nordic-Baltic-EAHIL Workshop" som skal finne sted i Oslo i 2003. Hun var aktiv i komiteen til det siste. Turid var grundig og kvalitetsbevisst i alt hun gjorde, og vi hadde stor nytte av hennes kunnskaper og kloke råd. SMH er henne en stor takk skyldig.

Turid engasjerte seg også internasjonalt, og satt bl.a. som rådsmedlem i EAHIL (European Association for Health Information and Libraries) helt fra starten i 1987. Hun var også medlem av Standing Committee of the IFLA Section of Biological and Medical Sciences Libraries. I juni deltok hun på EAHILs workshop på Sardinia, til tross for at hun var alvorlig syk.

Turid hadde et brennende engasjement for bibliotek, men hadde også tid for sine venner. Til tross for en meget travel hverdag, tok hun seg alltid tid til å lytte og til å være til stede. Det var en glede å være sammen med Turid, få del i hennes sans for skjønnhet og kvalitet, hennes evne til å la andre føle velvære i hennes selskap. Hun ga oss trygghet og godhet. Vi kommer til å savne henne så sterkt!

Våre tanker går til hennes mann Per som alltid har stått kjærlig ved hennes side, og til hennes nærmeste familie. Tomrommet etter henne blir ikke lett å fylle.

På vegne av SMH
Elisabeth Akre og Elisabeth Husem

Evidence based health care

- to flotte seminardager 26. og 27. april 2001 i Oslo

Av Regina Küfner Lein,
Universitetsbiblioteket i Bergen, Medisinsk fakultetsbibliotek

"Evidence Based Medicine" (EBM) har etter hvert blitt erstattet av begrepet "Evidence Based Health care" (EBHC). Seminaret ga innblikk i hva EBHC er, og hvordan vi og våre brukere kan benytte oss av kildene vi har i biblioteket.

Hvorfor vasker vi vinduer?

Fysioterapeuten Gro Jamtvedt fra Folkehelse åpnet med en fallbeskrivelse: *"Sola skinner, det er vår og konfirmasjonen står for døren. Synet av de skitne vinduene gjør en vindusvask uunngåelig. Innsatsen gir uventede resultater i form av smerter i skulderen. Den behandlende fysioterapeuten anbefaler ultralydbehandling."*

Hvorfor anbefaler fysioterapeuten denne behandlingen? Som regel er valg av behandling basert på den lærdommen fysioterapeuten har fått under utdanning, samt egne erfaringer. Dernest påfyll fra kurs, råd fra kolleger og ny kunnskap fra bøker, oppslagsverk og tidsskrifter. Evidence based health care tvinger helsepersonell til å tenke gjennom hvorfor de gjør det de gjør. Grunnlaget for helsetjenesten skal være forskningsbasert (evidence based). Begrepet kunnskapsbasert praksis innebærer at det i tillegg bygger på profesjonskunnskap, brukerens kunnskap og samfunnskunnskap. Det norske begrepet "kunnskapsbasert praksis" er en treffende oversettelse for evidence based health care, fordi det ikke utelukkende fokuserer på forskningsresultater.

Helsepersonell er ifølge den nye loven om helsepersonell forpliktet til å holde seg faglig oppdatert, og mange kilder er i dag tilgjengelige, bl.a. via biblioteket. I en travel klinkerhverdag kan det være vanskelig å få tid til omfattende litteraturstudier, så anbefalingen hennes til brukerne er å bli venn med en bibliotekar!

Bibliotek og EBM/EBHC

Marit Johansen fra biblioteket ved Statens helsetilsyn viste likheter mellom bibliotekets målsettinger og begrep, og evidence based medicine. I vårt daglige arbeid, f.eks. strukturering av samlingene, og referanse-

spørsmål bruker vi noen av de samme kriterier som i EBHC. Vi er allerede godt vant med denne tankegangen. Utfordringen til biblioteket er allikevel å rydde plass til EBM-oppdatering, å få økt kunnskap om EBM-kilder og om brukernes behov. Biblioteket må bruke EBM hele tiden, det må ikke bare være for utvalgte brukere!

Kilder til EBM

Kilder vi har tilgang til via biblioteket faller innenfor tre grupper: primærlitteratur, sekundærlitteratur og tertiærlitteratur.

Med primærlitteratur menes originalartikler, som vi finner referert til i f.eks. Medline, CINAHL og Embase. Sekundærlitteratur omfatter systematiske oversikter, metaanalyser og kommentarer til primærstudier. Felles for disse er at flere primærstudier er gjennomgått, kommentert og/eller vurdert samlet. Eksempler for sekundærkilder er f.eks. Cochrane library, TRIP og Best Evidence. Tertiærlitteratur som f.eks. Bandolier kommenterer sekundærlitteratur.

Studiedesign, metoder

Dette var den mest omfattende delen av kurset. Forskningsbibliotekarer ved Folkehelse, Irene Wiik og Lena Nordheim ga oss en innføring i de 3 S-er: Spørsmål, studiedesign, søkestrategi.

De forskjellige medisinske kjernespørsmålene (årsak, diagnose, prognose o.a.) krever ulike studiedesign for å bli besvart. Spørsmål om behandling besvares best av en randomisert kontrollert undersøkelse. Spørsmål om årsak til en meget sjelden lidelse blir best besvart ved hjelp av en kasus-kontroll studie. Oversikten i Tabell 1 viser hvilke databaser som er best når det gjelder å finne svar på de ulike spørsmålstypene og hvordan vi skal søke for å få best mulig resultat. Det ble brukt en del tid på å gjennomgå egnede filtre ved søking i Med-

line for å gi best mulig svar for den aktuelle problemstillingen. Om det er mulig begynner man alltid med tertiær- og sekun-

dærlitteratur, før man går til primærlitteratur.

Tabell 1. Oversikt over studiedesign og databaser som er best å satse på ved de ulike medisinske kjernespmål. (☺☺☺ = mange, ☺☺ = noen, ☺ = svært få/ingen systematiske oversikter)

*Med generelle databaser menes her databaser som ikke begrenser seg til spesielle studiedesign

(Tabellen er laget til seminaret av Lena Nordheim).

Spørsmål	Studiedesign	Finnes systematiske oversikter?	Database
Diagnose	Tverrsnittstudie (med en gullstandard)	☺☺	DARE (for systematiske oversikter) Best Evidence Medline og/eller andre generelle databaser*
Prognose	Kohortstudie	☺	Best Evidence Medline og/eller andre generelle databaser*
Årsak (etiologi)	Kohortstudie Kasuskontrollstudie Pasientserier	☺☺	DARE (for systematiske oversikter) Best Evidence Medline og/eller andre generelle databaser*
Effekt av tiltak (behandling, forebygging, rehabilitering)	Randomisert studie Ikke-randomisert kontrollert studie Kohortstudie Kasuskontrollstudie	☺☺☺	Cochrane Library Best Evidence Medline og/eller andre generelle databaser*
Pasienterfaringer	Kvalitative studier	☺	Cinahl (har god dekning innenfor kvalitativ forskning) Medline og/eller andre generelle databaser*

Sekundærressurser

Vi fikk en oversikt over forskjellige sekundærressurser av Sigrid Gimse, Lena Nordheim og Irene Wiik fra Folkehelse, Anne-Marie Haraldstad fra UMH og Marit Johansen fra Statens helsetilsyn.

The Cochrane library består av til sammen 5 databaser. Det søkes i alle baser samtidig. Basene er godt beskrevet på Cochrane sine hjemmesider:

www.update-software.com/ccweb/cochrane/revabstr/ccabout.htm

Cochrane library er førstevalg for randomiserte kontrollerte studier og systematiske oversikter. De systematiske oversiktene dekker hovedsakelig effekt av behandling.

Tilgang er via abonnement, eller via Nettdoktor. Nettdoktor Norge har ikke lengre tilbudet om Cochrane, men prøv en av de andre lands nettsted, f.eks. Storbritannias (www.netdoctor.co.uk/).

Gratis tilgang til alle abstracts kan også fåes direkte fra Cochrane library:

www.update-software.com/abstracts/mainindex.htm

Ovid Evidence Based Medicine Reviews (EBMR) omfatter The Cochrane Database of Systematic Reviews (CDSR), Database of Abstracts of Reviews of Effectiveness (DARE) og Best Evidence. Best Evidence består av sammendragene som er publisert i tidsskriftene Evidence Based Medicine og ACP Journal Club. Krever abonnement.

SUMsearch er en relativt ny database over referanser til kliniske studier av meget høy kvalitet. SUMsearch er laget av en indremedisiner ved University of Texas, og er gratis. Den søker på tvers av flere ressurser, bl.a. Merck manual, Practice guidelines fra The National Guideline Clearinghouse, Medline. Skjermbildet virker noe rotete, og et søk kan ta sin tid, men som Irene Waage sa, det er "verdt å vente på". Søkeresultat presenteres som en liste over treffene fordelt på de ulike ressurser. Søkehistorien er tilgjengelig.

<http://sumsearch.uthscsa.edu/searchform4.htm>

TRIP Database (Turning Research Into Practice) er en forskningsbasert database over medisinsk informasjon av høy kvalitet på nettet. Søker på tvers av ca 60 utvalgte nettsted, inkludert fulltekst av BMJ, JAMA og NEJM. Trefflisten fordeles i kategorier. Svakheten er at det bare er mulig å søke i tittelfeltet.

www.tripdatabase.com

Konklusjon

Seminaret var flott arrangert i Rikshospitalets nye bygg, av SMHs EBM-gruppe. Gruppen er sammensatt av bibliotekarer fra Folkehelse, Statens helsetilsyn, Senter for medisinsk metodevurdering SINTEF Unimed, og Bibliotek for medisin og helsefag.

Seminaret hadde en meget god teoridel, og det var veldig viktig at vi kunne omsette dette i praksis under seminaret, ved gruppearbeid og direkte foran PCen. Et godt planlagt seminar med eksemplarisk kursdokumentasjon, som ble delt ut til alle, nyttige pauser med både Farris og frukt, i tillegg til kaffe og te, og muligheten for en prat kolleger imellom. Supert! Takk for et vellykket seminar.

Det er bare en ting jeg har lurt på siden: Ble kvinnens skuldersmerter etter vinduskvask virkelig bedre pga. ultralydbehandlingen?

Som vi nå har lært er det et spørsmål om effekt av behandling, som besvares vha. randomiserte studier. Systematiske oversikter finnes f.eks. i Cochrane library. Der fikk jeg treff på tre reviewartikler i DARE-basen: Konklusjon av den nyeste fra 1999 er: "As yet, there appears to be little evidence to support the use of ultrasound therapy in the treatment of musculoskeletal disorders. The large majority of 13 randomised placebo controlled trials with adequate methods did not support the existence of clinically important or statistically significant differences in favour of ultrasound therapy" (originalartikkel: van der Windt D A, van der Heijden G J, van den Berg S G, ter Riet G, de Winter A F, Bouter L M. Ultrasound therapy for musculoskeletal disorders: a systematic review. Pain 1999, 81(3), 257-271.) I CCTR-basen er det ytterligere flere artikler som viser at ultralyd ikke har noen effekt mot skuldersmerter.

Så min konklusjon er: Gå ut og nyt sola, og la vinduene være i fred.

Swets Blackwell annonse

Bibliotek for medisin og helsefag er blitt International MEDLARS Center

av Arne Jakobsson, Bibliotek for medisin og helsefag,
e-post: p.a.jakobsson@ub.uio.no

National Library of Medicine, USA, har utnevnt Bibliotek for medisin og helsefag til nytt International MEDLARS Center. Avtalen med National Library of Medicine spenner over flere områder og styrker båndene mellom National Library of Medicine, USA og Bibliotek for medisin og helsefag.

Markedsføring

Avtalen med NLM innebærer at Bibliotek for medisin og helsefag skal markedsføre NLMs systemer i Norge. NLMs systemer omfatter NLM Web sites, databasene PubMed, Medline og MedlinePlus.

Dokumentlevering

Bibliotek for medisin og helsefag tar også i bruk NLMs system for dokumentbestilling DOCLINE og Loansome Doc, hvilket innebærer at brukerne av PubMed direkte fra PubMed med noen få klikk kan bestille artikler fra Bibliotek for medisin og helsefag.

Bibliotek for medisin og helsefag har også forpliktet seg til å levere artikkelkopier til de Baltiske landene.

Kurs

Bibliotek for medisin og helsefag skal gjennomføre kurs i litteratursøking i Medline i PubMeds grensesnitt og andre rele-

vante kurs innen medisinsk informasjonskunnskap. Bibliotek for medisin og helsefag har allerede i dag et omfattende kursprogram som er tilgjengelig for alle interesserte (Se UMHs hjemmeside www.ub.uio.no/umh/).

Oversettelse av MeSH til Norsk

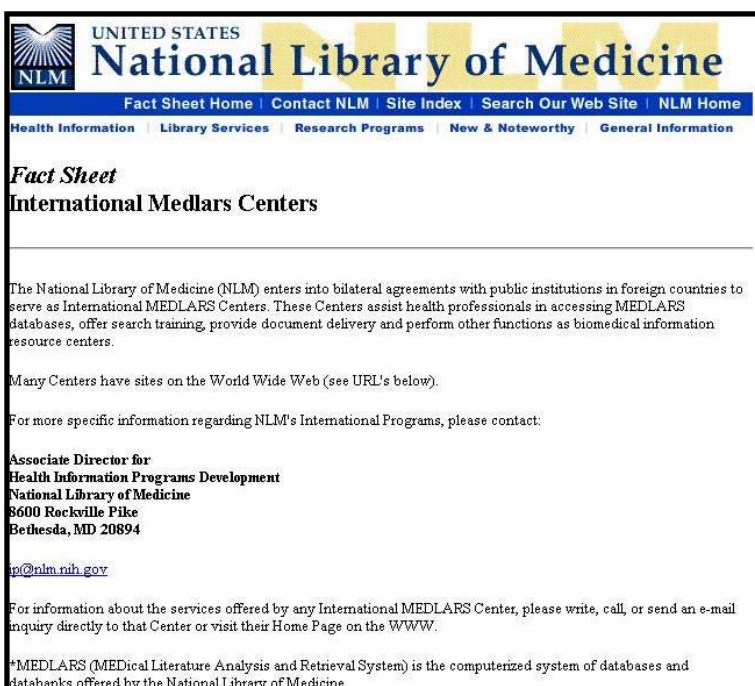
Bibliotek for medisin og helsefag skal ta ansvaret for oversettelse av MeSH til norsk.

Pasientinformasjon

NLM ser pasientinformasjon som en sentral oppgave for medisinske bibliotek og Bibliotek for medisin og helsefag som en viktig samarbeidspartner i Norge.

Utviklingsprosjekt

NLM kommer til å invitere Bibliotek for medisin og helsefag til å delta i samarbeidsprosjekter med NLM. Samarbeidet kan omfatte utvikling av NLMs systemer,

The screenshot shows the National Library of Medicine website. At the top, there is a logo for NLM and the text "UNITED STATES National Library of Medicine". Below this is a navigation bar with links: "Fact Sheet Home", "Contact NLM", "Site Index", "Search Our Web Site", and "NLM Home". Underneath the navigation bar are several categories: "Health Information", "Library Services", "Research Programs", "New & Noteworthy", and "General Information". The main content area is titled "Fact Sheet International Medlars Centers". The text below the title reads: "The National Library of Medicine (NLM) enters into bilateral agreements with public institutions in foreign countries to serve as International MEDLARS Centers. These Centers assist health professionals in accessing MEDLARS databases, offer search training, provide document delivery and perform other functions as biomedical information resource centers." It then states: "Many Centers have sites on the World Wide Web (see URL's below)." and "For more specific information regarding NLM's International Programs, please contact:". The contact information provided is: "Associate Director for Health Information Programs Development, National Library of Medicine, 8600 Rockville Pike, Bethesda, MD 20894". Below this is the email address "npl@nlm.nih.gov". At the bottom, it says: "For information about the services offered by any International MEDLARS Center, please write, call, or send an e-mail inquiry directly to that Center or visit their Home Page on the WWW." and a footnote: "*MEDLARS (MEDical Literature Analysis and Retrieval System) is the computerized system of databases and databanks offered by the National Library of Medicine."

EBSCO annonse

Tilsammans eller var för sig – i vilken katalog hör posten hemma? Nordisk konferanse på Djurönäsets kursgård utenfor Stockholm 19-20 april, 2001

**Referat ved Hanne Wollebæk og Kristin Omsjø,
Bibliotek for medisin og helsefag, UiO.**

Konferansen var arrangert av Svensk biblioteksforening i samarbeid med Nordiske vitenskapelige biblioteksforeningers forbund (NVBF). Konferansen belyste problemstillinger knyttet til tilgang og organisering av nettdokumenter med vekt på elektroniske tidsskrifter. Temaer som emneportaler, katalogisering, web-basert presentasjon, samkataloger, utvikling av elektroniske forskningsbibliotek fra ulike land og fra ulike synspunkter ble presentert. Konferansen var beregnet på alle som arbeider med tradisjonell katalogisering og alle som arbeider med oppbygning av nye elektroniske katalogtjenester.

Konferansen samlet ca 130 deltagere og foredragsholdere fra Norden. Flest deltagere var det fra Sverige, mens ca 20 personer deltok fra Norge.

Norske emneportaler og samkataloger v/ Ole Husby, BIBSYS

BIBSYS er bibliotekskatalog for Universitetene og de fleste høyskolene i Norge. Noen sykehus og forskningsinstitusjoner er også med i samarbeidet. Ole Husby redegjorde for de nasjonale samkatalogene i Norge, BIBSYS emneportal, Juridisk nettviser, Norwegian webindex og ELTID. Han beskrev hvordan BIBSYS er bygget opp med en sentral katalog som fungerer som en samkatalog for alle som er tilknyttet systemet. Her blir postene katalogisert rett inn i en felleskatalog. Hvert bibliotek kan likevel søke i lokal base. Det er også mulig å søke i egne baser for eksempel for hovedoppgaver og tidsskrifter. I tillegg til bøker og tidsskrifter inneholder basen ca. 3000 nettdokumenter. I BIBSYS lages det en egen post i basen for nettdokumenter. Tidsskrifter som finnes både i trykt og elektronisk utgave får to enkeltstående poster i basen. Hovedargumentet for dette er at utgavene har hvert sitt ISSN. På sikt vil BIBSYS satse på FRBR for bedre gjenfinning og presentasjon. Husby presenterte også BIBSYS ZSØK basert på Z39.50 som inngang til en virtuell samkatalog med tilgang til 41 forskjellige databaser. BIBSYS emneportal er under arbeid. Dette skal være en felles emneportal for alle BIBSYS-bibliotek, der alle bibliotekansatte kan foreslå ressurser til en fagredaksjon. En redaksjonsgruppe er ansvarlig for utvalg, regelverk, hierarki og formater. Dewey DDC 21 er obligatorisk ved klassifisering. BIBSYS bidrar med teknisk infrastruktur. ROADS

er database og brukergrensesnitt. BIBSYS er ansvarlig for automatisk lenkesjekk.

Utveckling av FinELib-portal v/Kristiina Hormia, sjef for Det nationella elektroniska biblioteket, Finlands nationalbibliotek

FinELib var et 2 års program i årene 1997-1999, som var satt i gang av det finske Undervisningsministeriet. Hensikten var å forbedre forskning og utdanning i Finland. Fra år 2000 er FinELib en permanent virksomhet ved Nasjonalbiblioteket, det Nationella Elektroniska biblioteket.

Kristin Hormia nevnte at det elektroniske biblioteket utvikles:

- gjennom å knytte internasjonale lisensavtaler
- gjennom å utvikle søkeegenskaper via Nordic WEB Index og fremme innlegging av metadata
- gjennom å etablere samarbeid med andre nasjonale og internasjonale prosjekt
- gjennom å gi informasjon og utdanning innen FinELib programmet

Det interessante ved det Nationella Elektroniska biblioteket er at myndighetene har gått inn og støttet programmet økonomisk. FinELib har 30 mill. FIM til utvikling av innholdet, hvorav 19 mill. FIM er sentralt finansiert. Det Nationella Elektroniske biblioteket gir tilgang til ca 3500 elektroniske tidsskrifter, 10 referansedatabaser og i tillegg ordbøker og leksika. Det Nationella Elektroniske biblioteket har nå startet et portalprosjekt. Det vil bli en individuell database bestående av tilgang til de elektro-

niske tidsskrifter via metadatabase. Det ble pekt på viktigheten av å tilgjengeliggjøre innholdet i Det Nationella elektroniske biblioteket ad ulike veier ved søk i samkatalog (LINDA), direkte lenke til utgiver, via referensedatabaser og via portal med inngang på emne og alfabetisk.

New media – national responsibilities v/ Gudrun Karlsdottir, National & University library of Iceland

Foredragsholderen fortalte en del om Islands bibliotekshistorikk og språkproblemer. På Island er man nøye på ikke å få fremmede nye ord inn i språket. National and University Library of Iceland benytter GEGNIR som biblioteksystem og GREINIR som bibliografisk database. The National and University Library of Iceland er et forskningsbibliotek som er både nasjonalbibliotek og universitetsbibliotek. Biblioteket har bl.a. ansvaret for å samle og ta vare på materiale publisert på Island og å yte for bibliotekstjenester innen forskning og undervisning. På Island arbeider man med å finne et passende system som ivaretar interessene til The National and University Library of Iceland, skolebibliotek og andre forsknings- og fagbibliotek. Dette systemet vil bli installert innen få måneder og skal erstatte eksisterende biblioteksystem. Det er også under utarbeidelse en islandsk/engelsk tesaurus. Dette vil bedre gjenfinning internasjonalt.

Being part of the global – a library perspective v/ Mats G. Lindquist, sjef for Ekonomiska biblioteket, Göteborgs universitetsbibliotek

Bibliotekene får en ny struktur. Tidligere begrensinger basert på geografi eller kulturelle skiller vil opphøre. Bibliotekene blir tvunget til globalisering via lenker. Lindquist satte opp problemstillingen "We in the world or the world in us", WOC versus WWW (WOC=We and Our Collections). Før var det "vi og våre samlinger" som sto i sentrum, mens internett og katalogen var en liten del av dette. Nå er det omvendt – "vi og våre samlinger", og katalogen som en liten del av internett. Han stilte spørsmålet om hvorfor samler vi trykte media? Hvorfor samler vi elektroniske media? Hvorledes orienterer vi oss? Grensene er uklare. Hvorledes beskriver vi media for å kunne kontrollere og bestille? Med bibliografisk

kontroll kontrollerer vi tingene, men ikke innholdet. Hvorledes ivaretar vi brukernes behov når vi skal karakterisere materiale. Alt peker i retning av behovet for ny katalogiseringspraksis. De nye katalogiseringsprinsippene må kombinere det beste fra bibliotek og arkiv, opprinnelse og organiseringskarakteristika og emnebeskriving og en fornuftig blanding av fysisk beskrivelse. Bibliotekaren vil få en ny rolle. Vi sørger ikke bare for å gi tilgang, men assisterer i det tilgjengelige. Vi får en rolle i å lage lenker oppover av det lokale materiale. Lokale kataloger må harmoniseres med det globale.

Utveckling, samordning och presentasjon av elektroniske resurser – Svenska initiativ v/Mats Herder, utviklingssjef ved LIBRIS og Ulla-Britt Nordin Siebolds, 1 bibliotekar ved BIBSAM, Kungliga biblioteket

Finland og Danmark har hatt en politisk beslutning om å bygge opp et elektronisk forskningsbibliotek og har fått økonomisk støtte til dette. BIBSAM får noen sentrale midler til utvikling av et nasjonalt elektronisk bibliotek, men mye mindre enn Danmark og Finland. BIBSAM var imidlertid tidlig ute med å forhandle frem en fellesløsning for elektroniske tidsskrifter. I dag har BIBSAM inngått avtale om ca 4300 elektroniske tidsskrifter. I Sverige har grupper av bibliotek laget sine egne konsortier. Sverige har som Norge ansvarsbibliotekordningen. Karolinska instituttet som er ansvarsbibliotek for medisin, har laget en portal for medisin som er meget bra og som brukes mye. Presentasjonen av ressurser via våre hjemmesider blir viktig i årene fremover. Ulla-Britt Nordin Siebolds snakket om markedsføring av ressurser som en viktig oppgave for bibliotekene. Vi må samordne informasjonen og finne ut hvor grensene skal gå. Mats Herder stilte spørsmålet om en eller to poster når det gjaldt papir- og elektronisk versjon av et tidsskrift. Hvor mye skal man avvike fra internasjonale standarder og regler?

Arbejdet omkring fagportaler samt virtuelle og fysiske kataloger i Danmark v/ Bo Öhrström, visedirektør, Biblioteksstyrelsen

Utviklingen av Danmarks DEF er enestående i nordisk sammenheng, ikke minst på

grunn av en statlig bevilgning på 200 mill. danske kroner over en 5-årsperiode (1998-2000). Danmarks elektroniske forskningsbibliotek skulle etableres gjennom et nettverk av forskningsbibliotek, informasjonssentra og folkebibliotek for å etablere Danmarks Elektroniske Bibliotek.

Visjonen er: "Et nettverk av elektroniske bibliotek skal ved bruk av den nyeste informasjonsteknologien stille sine informationsressurser til rådighet for forskere, studenter, næringsliv, bibliotek og andre. DEF etableres som et stort, sammenhengende, virtuelt informasjonssystem. Brukeren kan lettere søke i en større informasjonsmengde og få et mer fullstendig svar. Grunnfilosofien er samarbeide og felles utnyttelse av ressurser". Organisasjonen: DEF prosjektet ledes av Det Tverrministerielle Koordineringsudvalg som består av medlemmer fra Forskningsministeriet, Kulturministeriet og Undervisningsministeriet.

Bo Öhrström snakket om Danbib som en nasjonal fysisk samkatalog. I tillegg har man i Danmark nasjonale, virtuelle samkataloger og nasjonale linksamlinger. På nettstedet www.bibliotek.dk kan man søke på samlet bestand i Danmark. Sluttbrukere kan fritt bestille og velge hvilket bibliotek de vil hente hos. Bruksstatistikken viser at nettstedet er mye brukt. Danmarks nye Webbaserte samkatalog er basert på z39.50 og danZIG profilen. Öhrström viste også til www.deff.dk/vejviser, som er en veiviser over ressurser i danske forskningsbibliotek.. Han nevnte videre www.deflink.dk som viser de prosjekter Danmarks elektroniske forskningsbibliotek er involvert i for øyeblikket. Blant annet er Danmarks virtuelle musikkbibliotek nettopp åpnet, hvor man bl.a. kan søke opp og høre musikk. Med DEF-prosjektet som helhet er erfaringene mer negative – ikke minst med tanke på de 200 mill.danske kroner som er bevilget. Bruken står ikke i forhold til innsats e n .

Att göra tidskrifter – båda tryckta och elektroniska – tillgängliga för kunden v/Christina Rask, Luleå universitetsbibliotek

Luleå Universitetsbibliotek har lagt alle sine tidsskrifter i en felles liste på Web. Titlene er merket med P og E for henholdsvis papir- og elektronisk utgave. Man har 5 søkemuligheter: 1) bla i en

alfabetisk liste, 2) søke på tittel, ord i tittel eller emneord, 3) søke på ISSN eller 4) klikke på relevant emneord. Grensesnittet er ikke ulikt ELTID i BIBSYS, men mer velutviklet.

E-boken – sambo och särbo . Ett praktifall från Göteborgs universitetsbibliotek v/Mats Cavallin, Digitala biblioteket, Göteborg UB

Elektroniske bøker kan både være elektroniske utgaver av en trykt bok, men kan også være bøker skrevet for det nye mediet uten noe trykt motstykke. I Göteborgs universitetsbibliotek er e-boken og den trykte boken sambo i de tilfellene boken finnes i begge medier. Dvs. det laget en lenke med URL til den elektroniske utgaven på samme katalogpost som den trykte utgaven. Det er da enkelt for låneren å finne ut av i hvilket medium boken finnes. E-boken kan leses direkte på skjermen, eller man kan trykke ut noen sider. NetLibrary er Göteborgs universitetsbiblioteks forhandler av e-bøker. I år 2000 startet Göteborgs universitetsbibliotek et prosjekt for bruk av e-bøker. Det ble kjøpt inn 500 e-bøker fra NetLibrary. Den store fordelene for brukeren, er muligheten til å søke i fulltekst. Biblioteket har også produsert noen få e-bøker på egen hånd. Forlagene beskytter sine bøker mot kopiering slik at bøkene bare kan leses på spesielt definerte datamaskiner. Lesingen kan foregå på tre forskjellige måter: tittle på boken i et kvarter uten å låne, låne og lese boken på nettet, låne og lese boken på egen PC. Lånetiden er 24 timer og deretter forsvinner boken fra skjermen. Klar til bruk for neste låner. Bare en låner kan ha bok av gangen. For å lese kreves klienten eBookreader. Det er bare anledning til å kopiere enkeltsider.

Carin Björklund, e-bokkoordinator snakket om sambo-prosessen – Marc21 og SweMarc for henholdsvis netLibrary-eksemplaret og den trykte boken. Marc21-poster ble overført fra netLibrary til Gunda, Göteborg UB's biblioteksystem. Katalogposten er felles for den elektroniske- og papirposten, og har en direktelenke til e-boken. For mer informasjon se: www.ub.gu.se/Gdig/ebok/index.html og www.netlibrary.com

Metadataformatet och den heterogena samlingen – beskrivningsbehov och beskrivningsmuligheter v/Miriam Björklund, BTJ og Jessica Lindholm, Lunds UB

Jessica Lindholm som arbeider som "electronic information services librarian" ved NetLab, Lunds UB, og Miriam Björklund, BTJ samarbeidet om denne presentasjonen. De diskuterte hvordan katalogisering av elektroniske dokumenter stiller nye krav til bibliotekene. De har studert bruken av metadataformatene Dublin Core og Marc med vekt på forventninger til formatet og grunnen til at de ble laget: fleksibilitet og muligheter for utvidelse og mulighet for koordinering mellom forskjellige metadataformat. Hvilke typer dokumenter er det forventet at formatene skal beskrive, i hvilke omgivelser skal de brukes og hvilke funksjoner var ment å skulle fylles (søke, finne, identifisere og velge). Det svenske prosjektet SAFARI ble nevnt som eksempel på bruk av Dublin Core, og NetSök som bruker MARC Z39.50 og RDF ble nevnt som eksempel på hjelpemidler for å koordinere formatene. OCLCs CORC-prosjekt er praktisk bruk av koordinering. Det viktigste ved funksjonelle metadata er enkelhet og fleksibilitet som garanterer for at det er enkelt å bruke. Interoperabilitet og standardisering bør garantere for at katalogiseringen ikke trenger å sentraliseres. Deres innlegg munner ut i en anbefaling av en kombinert modell for katalogisering av elektronisk materiale: der hvor kryss-søkbare kataloger som bruker Dublin Core og Marc-poster eksisterer sammen. De anbefaler også forskjellige beskrivningsnivå for trykt og mer flyktige elektroniske dokumenter.

Cataloges, distributed searching and metadata harvesting v/Clifford A. Lynch, Executive director, Coalition for Networked Information, Washington DC

Clifford arbeider ved Coalition for Networked Information. Han redegjorde for "the

deep web". Dette er ofte informasjon i kataloger (metadata) eller informasjon som fordrer passord – "the invisible web". Folk er blitt vant til fulltekstdatabaser. Det er et problem at mye av det stoffet som ligger på WEB som metadata i virkeligheten ikke er tilgjengelig for folk flest. Lynch nevnte tre viktige satsningsområder:

- Design of information system for search
- Open archive initiative
- Design of catalogues/archives

Vår konklusjon er at konferansen berørte ulike aspekter ved utvikling og organisering av elektronisk informasjon. Det som først og fremst slår en er at selv om de ulike nordiske land har forskjellig utgangspunkt, så er problematikken mye av den samme. Hvordan bygge opp, organisere og presentere digitale ressurser. De enkelte foredragsholderne stilte mange spørsmål, men kunne ikke gi så mange svar. I Norge er det klart at BIBSYS står svært sentralt når det gjelder oppbygging og organisering av informasjon. Vi har et godt oppbygd og fungerende organisatorisk apparat som i flere år har eksistert rundt BIBSYS. Det synes enkelt å bygge videre på den modellen. De bibliotek i Norge derimot som ikke er tilknyttet BIBSYS, vil ikke ha det like enkelt. FRBR (functional requirements for bibliographic records) ble nevnt som en ny mulighet for beskrivelse av dokumenter. Det ble også snakket om integrering av den nåværende ELTID i BIBSYS. Vi kunne nok i Norge ønske oss mer sentrale midler slik de har fått i Danmark og Finland. Men i Norge må vi nok fortsatt belage oss på å finansiere det innholdsmessige hver for seg eller gå sammen i "spleiselag" - konsortier.

Studiebesøk fra Litauen

Andre uke i mai hadde SMH besøk av seks kolleger fra Kaunas og Vilnius. Fire kom fra Kaunas Medical Academy Library og to fra The Lithuanian Library of Medicine i Vilnius. Besøket var et nytt skritt i SMHs partnerskapsprogram med medisinske bibliotek i Litauen. Stipend fra NORDINFO dekket en del av budsjettet og SMH dekket resten.

I forbindelse med studiebesøket holdt SMH et miniseminar med festmiddag, og det ble arrangert møte i Programkomiteen og Lokal organisasjonskomite for den nordisk/ baltisk/ europeiske workshopen som skal holdes i Oslo i 2003.

Det faglige programmet

Uken startet med en studiedag på Bibliotek for medisin og helsefag, med fokus på blant annet fjernlån via BIBSYS. Bibliotek for medisin og helsefag er med i SMHs kopitjeneste som leverer gratis kopier til disse to bibliotekene, se nærmere beskrivelse nedenfor.

Det ble også tid til omvisning i Georg Sverdups hus – som altså er det korrekte navnet på det nye Bibliotek for humaniora og samfunnsfag på Blindern.

Tirsdag var dagen delt mellom Medisinsk bibliotek på Ullevål sykehus, hvor hovedtema var brukerundervisning, og Læresenteret for pasienter og pårørende, også på Ullevål sykehus. Pasientinformasjon i den formen som Læresenteret representerer var ukjent for de litauiske gjestene. Onsdag tok Helsetilsynets bibliotek imot om formiddagen. Kaunas Medical Academy Library er WHO-senter for Litauen, og et besøk i det norske WHO-senteret, som er Helsetilsynet, var aktuelt. Etter lunsj var det besøk på Folkehelse med omvisning i biblioteket og orientering om hvordan EBM-bibliotekarene på Folkehelse arbeider.

Kopitjenesten

40 norske og nordiske bibliotek er nå med

på å levere gratis artikkelkopier til våre to litauiske samarbeidsbibliotek, en tjeneste som er meget høyt verdsatt. Budsjettene er fortsatt utrolig stramme, og den litauiske valutaen står svært lavt. Flere av gjestene var fjernlånsbibliotekarer, og noe av hensikten med studiebesøket var en dag hos NOSP og Nasjonalbiblioteket ettersom kopiene nå bestilles via NOSP på web. Tjenesten har fått navnet LITNOR, og under hver tidsskrifttittel er det avmerket hvilke bibliotek som er med i LITNOR, slik at våre litauiske kolleger vet hvor de kan bestille kopier.

Det ble en nyttig dag med veiledning om NOSP og utprøving av bestillingstjenesten. En omvisning på Nasjonalbiblioteket hørte også med.

Vennskapsmøte og miniseminar

Torsdag kveld var det miniseminar og festmiddag på SAS-hotellet i Oslos sentrum. En viktig målsetting med besøket var at gjensidighet i samarbeidet ved at en fra hvert bibliotek holdt et foredrag hvor de fortalte om situasjonen i sitt eget bibliotek. Daiva fra Vilnius og Meile fra Kaunas presenterte sine bibliotek.

Et svært aktuelt tema som også ble tatt opp

Fra besøk i biblioteket på Statens helsetilsyn.

på seminaret var utbredelsen av tuberkulose og HIV i de baltiske land, og hvordan medisinske bibliotekarer kan bidra til kampen mot disse og andre smittsomme sykdommer. En egen rapport fra dette møtet finnes i dette nummeret av SMH-Nytt.

Sosialt

Et godt faglig program er selvfølgelig kjernen i et studiebesøk, men det er kanskje like viktig å bli bedre kjent og knytte kontakter. Gjestene bodde privat, to og to, og det ble holdt to private fellesmiddager. Vi tror jo på at det å møtes på privat grunn bidrar til å skape bedre kontakt og tettere bånd.

Det hjalp jo også godt at været var på vertskapets side hele uken, og at Norge og Oslo viste seg fra sin aller beste side. I weekenden før gjestene reiste tilbake, var de seks og SMHs Baltikumkomite på to dagers tur til Vestlandet i det vakreste vårvær, og det er jo alltid hyggelig å vise frem landet sitt under slike forhold! Fjell og fjord var totalt ukjent landskap for våre gjester, og naturopplevelsene gjorde sterkt inntrykk!

Takk til alle som stilte opp

Det var en god opplevelse for arrangementskomiteen at alle vi spurte var positive til å ta imot sine litauiske kolleger. Tusen takk til dere på UMH, UB, Ullevål, Helse-tilsynet og Folkehelse – og ikke minst til Nasjonalbiblioteket og NOSP.

Veien videre

SMHs Baltikumkomite kommer nå til å arbeide videre med fokus på området smittsomme sykdommer, og med å få en bedre internettforbindelse i Litauen. Kopitjenes-

ten vil bli vedlikeholdt, og vi håper at den vil fungere slik at de deltagende bibliotekene ikke får mer bestillinger enn at de synes de kan fortsette å levere.

Konklusjon

Gjestene ga uttrykk for at satte stor pris på både det faglige og det sosiale programmet, og at de reiser hjem med både ideer til forandring og utvikling i sine bibliotek og med nye venner i et nytt faglig nettverk. Arrangørene tør påstå at besøket ble svært vellykket, og at ikke minst vi som vertskap har hatt personlig og faglig utbytte av det. Mange av SMHs medlemmer fikk også møte sine litauiske kolleger på seminaret og middagen torsdag kveld, og vi håper at det å få personlig kontakt med noen av våre kolleger fra Litauen, vil bidra til at norske medisinske bibliotek føler seg litt nærmere våre samarbeidspartnere i Baltikum.

Kursprogrammet fortsetter

En stor gladnyhet til slutt: Like før studiebesøket fikk vi bekreftet fra Nordisk ministerråd at det er bevilget 84.000 danske kroner til oppfølging av undervisningsprogrammet Transfer of Knowledge som startet i 2000. Så fort vi kan få det praktiske til, blir det altså en ny kursuke for baltiske bibliotekarer i Kaunas, antagelig til våren.

SMHs Baltikumkomite
Elisabeth Husem,
Astrid Müller og Elisabeth Akre

Cross Boundaries – Join Forces

Miniseminar, SAS-hotellet, 10.mai

Av Signe Emilie Romuld, Statens helsetilsyn, biblioteket

Seminaret ble innledet med innslag fra ulike musikaler fremført av to studenter fra Norges musikkhøgskole. De innledet med "Summertime" noe som passet bra denne vakre forsommerkvelden.

SMHs leder Elisabeth Husem åpnet seminaret, og innledet med å skissere bakgrunnen for det nordisk/baltiske samarbeidet. Prosjektet "Transfer of knowledge I-II" er bærebjelken i dette arbeidet, et annet viktig element er tiltaket med gratis artikkelkopier til Litauen via NOSP og donasjon av bøker. Elisabeth understreket gjensidigheten i dette samarbeidet, vi har alle noe å lære av, og tilføre hverandre. Etter en kort presentasjon av de 6 bibliotekarene som var på studiebesøk, gikk ordet til Daiva Sirkaite, Lithuanian Library of Medicine: The present and the perspectives of Lithuanian Library of Medicine, og Meile Kretaviciene, Kaunas Medical University Library: The role of a university library in medical academic society.

Lithuanian Library of Medicine

Daiva Sirkaite er leder for fjernlånet ved Litauen medisinske bibliotek (www.lmb.lt/english/). Dette er det største medisinske biblioteket i Litauen, det har også nasjonalbibliotekfunksjon, og er åpent for alle interesserte. Biblioteket har flere spesialfunksjoner, slik som WHO Documentation Centre, Gelnet-bibliotek (Global Environmental Library) og dokumentasjonssenter for the Centre of Alcohol and Drug Abuse. I løpet av året vil biblioteket bli etablert som et informasjonssenter for EBM, med økonomisk støtte fra Verdensbanken.

I 1997 fikk de økonomisk støtte fra Open Lithuania Foundation, for å etablere en pc-lab med tilgang til internett, noe som er godt besøkt av ungdom, studenter og helsepersonell. For å hjelpe brukerne til å orientere seg på nettet, har de en omfattende lenkesamling på hjemmesiden sin. Biblioteket har tilgang på Medline og andre databaser via EBSCO host.

En svært anstrengt økonomi betyr at fjernlån er en meget sentral aktivitet, og Daiva takket for den nordiske støtten, som gjør at biblioteket kan bestille gratis artikkelkopier fra flere bibliotek i de nordiske landene. Avslutningsvis understreket hun at medisin er et felt hvor manglende informasjon kan ha fatale følger. Bibliotekene trenger bedre økonomi for å utvikle seg raskere og gjøre tjenestene bedre.

Kaunas Medical University Library

Meile Kretaviciene er sjef for Kaunas Medical University Library (library.kma.lt/index_e.htm), og hun er hovedsamarbeidspartner i det nordisk/litauiske samarbeidet. Biblioteket har ca 6500 brukere og 230 000 utlån i året, betjent av 35 bibliotekarer. Antall bibliotekarer er redusert fra 42 i 2000, pga. automatisering og dårligere økonomi. Fjernlån er viktig også for dette biblioteket, og Meile fortalte at av bortimot 2700 kopi-bestillinger, kom nærmere halvparten fra Norge. Meile leder også arbeidet med Litauens første virtuelle bibliotek, som dekker området folkehelse, noe som også er et nystartet fakultet ved universitetet. De satser på web-basert opplæring for bibliotekarer og brukere, både når det gjelder bruk av internett, medisinske baser ol., og kunne vise til en imponerende deltagerstatistikk.

Det er nå egne hjemmesider for dette samarbeidsprosjektet under SMHs nettsider:

www.ub.uio.no/umh/psykiat/smh_balt/index.htm

Kan bibliotekene bidra i arbeidet mot tuberkulose og andre smittsomme sykdommer?

Dette spørsmålet stod som overskrift for siste del av programmet. Elisabeth Husem innledet med tuberkulosens historie, med link til kulturen og de unge døde kunstnerne. Tuberkulose er økende problem verden over. (Se WHO's nettsider: www.who.int/gtb/index.htm) Ikke minst er problemet økende i storbyene, en tendens vi til og med ser her i Norge. Informasjon er svært viktig for å forebygge sykdommen. Medi-

sinske bibliotek har alltid samarbeidet internasjonalt, og Elisabeth refererte til overskriften for den nordisk/baltiske workshopen i Oslo i 2003: [Cross boundaries - Join forces](#)”.

Etter denne innledningen gikk ordet til Harald Siem, som leder sekretariatet for Task Force on Communicable Disease Control in the Baltic Sea Region (www.baltichealth.org) Han innledet med å si at bibliotekarer er unike, fordi de møter deg med innstillingen “hva kan jeg gjøre for deg”. Han hadde møtt mange medisinske bibliotekarer i sin tid, så dette mente han å ha belegg for! Siem uttrykte dessuten beundring for det samarbeidet som bibliotekarene har fått i stand.

Task Force on Communicable Disease Control in the Baltic Sea Region ble etablert i fjor, av de 11 statsministrene i Østersjøområdet og EU-kommisjonen. Bakgrunnen var at Sovjetunionens fall hadde ført til krise i helsevesenet, økte sosiale problemer, arbeidsledighet og dårligere levestandard generelt. Tuberkulose er som tidligere nevnt et økende problem, og noe av det verste eksempelet i denne sammenhengen er de russiske fengslene, hvor hygiene og ernæring er dårlig. Økningen av hiv-smitte er også eksplosiv. Meningen med Task Force er ikke å etablere en ny internasjonal organisasjon, men å være en pådriver og samarbeidspartner for utviklingsprogrammer på lokalt nivå.

Task Force har laget et dokument, “Healthy neighbours”, som fokuserer på 5 hovedområder: Tuberkulose, Hiv/Aids, antibiotikaresistens og infeksjonskontroll på sykehus, sykdomsovervåking og smittevernarbeid i primærhelsetjenesten.

De enkelte land oppfordres til å sette i gang ulike prosjekter, og disse vil bli registreres i en database hos HELTEF, og gjort tilgjengelig for alle over nettet, slik at ideer

og erfaringer kan føres videre.

Siem fortalte videre at det skal holdes en konferanse denne høsten, hvor bl.a. Meile Kretaviciene og Elisabeth Husem skal delta: ” Stakeholder conference on International School of Public Health in the Baltic Sea Region” (baltic.custompublish.com/?id=11916&cat=2560). På denne konferansen skal det planlegges en “Virtual school of public health”.

Etter Siems innlegg ble det åpnet for diskusjon, og noen av poengene som kom fram var disse:

Informasjon og kunnskap er viktige elementer i det forebyggende arbeidet, og bibliotekene er en sentral del av denne infrastrukturen. Bibliotekene har viktige arbeidsoppgaver, og bør spille en nøkkelrolle også når det gjelder e-læring.

Et sentralt poeng som kom fram til slutt, var problemet med internettforbindelsen. I dag er ikke teknologien noe problem, men økonomien. Uten tilgang har heller ikke innholdet noen mening, og her ligger hovedutfordringene i dag. Det har vært snakk om å utvide Nordnet til også å gjelde Baltikum.

Seminaret ble avsluttet med en velsmakende middag, hvor det både ble tid til kollegialt prat rundt bordene, og også flere taler. En viktig intensjon med arrangementet var å styrket det faglige og sosiale nettverket, og for mange av oss ble dette en fin anledning til å få informasjon, men ikke minst også til å treffe kolleger fra Litauen.

EAHIL Workshop 2001 Cyberspace Odyssey, Alghero, Sardinia, June 7- 9, 2001

<http://medicina.unica.it/alghero2001/proceedings/index.htm>

av Elisabeth Akre, Diakonhjemmets sykehus

Et par hundre deltagere hadde funnet veien til naturskjønne Alghero på Sardinia i juni, hvorav en stor gruppe italienere, naturlig nok. Fra Norge kom ca 20. Det to døgn lange programmet var tettpakket, med mange innlegg fra vertslandet, noen også på italiensk. Heldigvis fikk vi hjelp av simultanoversettere!

Åpningsforedraget slo an tonen med en reise gjennom den numeriske historien med informasjons- og kommunikasjonsteknologien som foreløpig siste stoppested. Deretter kastet vi oss ut i en "2001 Cyberspace Odyssey", med tre underliggende gruppetema.

- The librarian as gatekeeper for scientific information
- Resources on the Internet
- The remote user.

Mange ser på bibliotekarens rolle som "gatekeeper" som en av de viktigste oppgavene fremover. Det var derfor interessant å høre fra klinikerhold, legen K. Soares Weiser fra Israel, at klinikerne trenger bibliotekarer for å lære søke effektivt og vurdere kvaliteten i den informasjonen de finner.

Det bekrefter at vi er på rett vei når vi satser på brukerundervisning!

Samarbeid mellom bibliotekarer og helsepersonell gikk igjen i mange av foredragene, og flere understreket at det er viktig at brukeren får bedre kunnskap om bruk av standardiserte termer i informasjonssøkingen.

Skal vi etterstrebe å få med alt materiale, og å dybdeindeksere når vi gjør informasjonen tilgjengelig digitalt? For mange av de prosjektene som ble presentert er nok dette målet, mens direktøren for Europas største medisinske bibliotek, Det tyske nasjonalbiblioteket for medisin i Köln, sa det slik: "Better surface than hidden treasures".

Dette er en debatt vi sikkert ikke har sett slutten på.

"The librarian as gatekeeper" er ett av de temaene som er spesielt godt referert på sidene fremover. Likeledes har vi fokusert på pasientinformasjon, og på hva den økende fjernbruken betyr for våre fremtidige oppgaver. Når det gjelder Internett, pekte flere av foredragene på at informasjonsteknologien nå er ute av sin første barndom når det gjelder å digitalisere tilgang til kunnskap og informasjon. Vi er kommet til en fase hvor ikke bare innholdet, men bruk og funksjon av nettsted analyseres. Formålet er å forbedre struktur, navigasjon og tilgang. Organisering av emneportaler var også et sentralt tema, som hører tett sammen med "gatekeeping"-funksjonen.

Som avslutning presenterte Fiona Godlee (London, UK) arbeidet med "BioMed Central" www.biomedcentral.com/ som "publishes peer reviewed research across all areas of biology and medicine, with immediate, barrier-free access for all". For de som ikke allerede er godt kjent med dette nettstedet, anbefales å se nærmere på det - gjerne i sammenheng med PubMedCentral www.pubmedcentral.nih.gov/

På konferansens hjemmeside (se adresse ovenfor) finnes proceedings fra workshopen med full tekst eller abstract fra samtlige innlegg.

"The librarian as gatekeeper for scientific information"

referert av Liv Vikan, Medisinsk bibliotek, Innherred sykehus

Samarbeid mellom leger og bibliotekarer

K. Soares-Weiser (Rabin Medical Centre, Beilinson Campus, Israel: Doctors and librarians - how can evidence-based medicine promote partnership?)

EBM kan ikke bli praktisert uten bruk av biblioteket. Leger trenger informasjon, men har ikke nok tid til å holde seg oppdatert om ulike baser og har heller ikke tid til å vedlikeholde den søketeknikk som kreves. Soares-Weiser, som selv jobber som lege, ønsket seg guiding i søkestrategi, samt at godt utdannede bibliotekarer kunne foreta en viss kritisk vurdering av artikler slik at det endelige antall treff ble et minimum.

Hun gjennomgikk et "case", som viste at gjennom samspill mellom legen og den bibliotekansatte kunne man finne forskningsbasert litteratur for en evt. videre behandling av en pasient.

Hun framholdt at leger og bibliotekarer har ulik kompetanse som ved samarbeid kan finne gode svar.

<http://medicina.unica.it/alghero2001/proceedings/soares.htm>

Prosjekt:

Bibliotekaren i tverrfaglig team

L. Nordheim / S. Gimse (Folkehelse): Developing information services to promote evidence-based practice in Norway : the librarians role in multidisciplinary teams.

Presentasjon av HELSKO-prosjektet (Helsestasjons- og skolehelsetjenesten), som ble startet våren 2000 ved Statens institutt for folkehelse. Målgruppen var helsestasjoner og skolehelsetjenesten hvor tilgang til forskningsbasert litteratur og bibliotek tjenester kan være liten.

Prosjektet ble ledet av en tverrfaglig gruppe bestående av helsesøster, jordmor, samfunnsmedisiner, fysioterapeuter, bibliotekar og sekretær.

Et annet prosjekt som ble presentert hadde som målgruppe leger i primærhelsetjenesten, med målet å få motivert til mer bruk av kunnskapsbasert praksis. Målgruppen fikk opplæring og veiledning i søk, samt tilgang til in-

formasjonsressurser via sin arbeidsplass.

Prosjektene startet også andre ulike tilbud; blant annet oppstart og vedlikehold av internettside (viktig, siden gruppene var spredt geografisk). Gjennom hjemmesiden fikk de tilgang til online fagdatabaser, rapporter, linker til kunnskapsbaserte ressurser, samt diskusjonslister.

Andre tilbud var; nyhetsbrev, e-post diskusjonsliste, kurs i kunnskapshåndtering.

Bibliotekarens rolle var foruten å delta i de tverrfaglige gruppene, å foreta vurderte søk, vedlikeholde internettside, delta i redaktørgruppen for nyhetsbrev, samt å delta i opplæring- og kursvirksomhet i kunnskapsbasert praksis.

Foredragsholderne fremhevet betydningen av tverrfaglige grupper, hvor alle lærer av hverandre, og hvor man forstår hverandres fagspråk og lærer å kjenne målgruppen.

<http://medicina.unica.it/alghero2001/proceedings/068.htm>

Evalueringskriterier

C. Wickman / M. Monik (Karolinska Institutet, Biblioteket): Criteria for quality assessments of medical information resources.

Biblioteket på Karolinska Institutet holder kurs for både studenter og bibliotekansatte om kvalitetsvurdering av ulike informasjonsressurser. Ved evaluering fremholdt hun 5 viktige kriterier; Accuracy, Authority, Objectivity, Currency, Coverage.

Ved vurdering av databaser er viktige moment; emneområde, nasjonal / internasjonal, hva slags materiale (bøker, artikler)?, databasevert.

Når det gjaldt selve søkeprosessen ga Wickman detaljerte eksempler og understreket at viktig å bruke riktig terminologi for å få høy relevans på søket. Hun nevnte MeSH og Emtree. Hennes erfaring tilsa at kunnskapen om standardiserte termer burde bli høyere. De fleste sluttbrukere benytter seg av fritekst-søk, og en av fordelene med PubMed er at den nå "oversetter" søkeordene og gir resul-

tat. Begrensning av søket med "Randomized controlled trial" kunne være nyttig for å finne referanser til gode kliniske studier.

Bruken av internett har gått fra surfing til mer effektive søk etter spesifikk kunnskap.

Ved evaluering av internettressurser er det viktig å finne ut når informasjonen ble publisert, og om den var oppdatert. Hvem er utgiver, og hvem er målgruppen? Førsteintrykket av en internettside er viktig, et uprofesjonelt inntrykk kan få folk til å overse den. URL-adressen er nyttig - suffiksene com., gov., og edu. vil ofte garantere god informasjon. Å bruke lenkesamlinger som er satt sammen av etablerte institusjoner er god hjelp for å finne kvalitetsinformasjon. Lenkelisten til for eksempel Karolinska Institutets Bibliotek (ca. 20.000 lenker til biomedisinsk informasjon) er mye brukt over hele verden.

Til sist framholdt Wickman at både databaseprodusenter, databaseverter, utgivere og "portal builders" har ansvar for å lage brukervennlige søkeprogram og bedre kvaliteten.

Bibliotek og informasjonsspesialister har også ansvar for å lære sluttbrukere å søke bedre og hvordan de skal lete fram relevant informasjon. Vårt ansvar er også å lage "gateways" til informasjon på spesielle emneområder. Det er behov for vår kompetanse! <http://medicina.unica.it/alghero2001/proceedings/005.htm>

E-Health – trussel eller nye muligheter

J. Marshall (*The Walter and Eliza Hall Institute of Medical Research- Royal Melbourne Hospital*): *E-health: Opportunity or threat to the medical library profession?*

Marshall brukte følgende definisjon på e-health "The use in the health sector of digital data for clinical, educational and administrative purposes" (Australian Government Report, 1999).

E-health ble markedsført for alvor i 1999, og starten av 2000. Det ble gjort store investeringer i selskaper som Healthon, WebMD, DrKoop og Medscape. Flere av dem har ikke opplevd den fremgangen de trodde på. Marshall viste til to store undersøkelser som viste at 87% av de spurte legene surfet på Internett, men bare 40% av denne bruken var i sammenheng med faglig arbeide. En annen undersøkelse gjort av MD.com viste at leger "under-utilise" Internett, og har liten interesse

av det utenom for grunnleggende informasjonsgjenfinning, og var skeptiske til nytten av Internett i behandlingsøyemed.

Hun viste til en artikkel som omhandlet de 5 største lege-portaler; MD Consult, Medscape, WebMD, Doctors Guide og Physicians Online. Artikkelen konkluderte med at problemet for legene var "information overload". E-health firma må etter hvert produsere sider som er verdifulle for den enkelte helsearbeider, og sistnevnte må igjen lære seg hvordan finne de mest nyttige og funksjonelle nettstedet for sine behov. Marshall mente at her hadde vår yrkesgruppe noe å bidra med.

I artikkelen: "The Informationist: a new health profession?" i *Annals of Internal Medicine* (2000;132:996-8) har forfatterne foreslått en ny yrkesprofesjon; the informationist. Forfatterne mente at leger ikke kunne, eller skulle, gjøre selv de meste enkle søk selv. De foreslo en ny profesjon rundt modellen av "clinical librarians"; en ekspert i informasjonsgjenfinning, som kunne være med å utbedre og videreutvikle dette innen medisin. Flere i bibliotekmiljøet reagerte kraftig på dette forslaget. Marshall siterte litt rundt diskusjonene som har gått om dette. Marshall selv mente at dette var en positiv videreføring av vår nåværende rolle, og at det kunne være en lenke mellom dagens medisinske bibliotekar og e-health selskaper. E-health boom har vært attraktiv for mange grupper innen helsevesen, hvorfor ikke bibliotekene?

Marshall orienterte videre om "Health Online - a health information action plan for Australia" (www.health.gov.au/healthonline) hvor også landets medisinske bibliotek har gitt sitt bidrag.

Hun avsluttet med å vise til en artikkel i *Online*. 2000 Nov;24(6) med tittelen "The revenge of the librarian", hvor forfatterne slo fast at "business professionals would be surprised at just how suited librarians are to the dot.com world".

<http://medicina.unica.it/alghero2001/proceedings/040.htm>

Prosjekt:

Tysk virtuelt bibliotek for medisin

U. Korwitz (*German National Library of Medicine*): *Building up the "Virtual library in Medicine" in Germany.*

Korwitz presenterte sitt bibliotek som er det største medisinske bibliotek i Europa,

(oppstart 1970), og en av de største dokumentleverandøren i bestillingssystemet [SUBITO](#). Bestand: 1 mill. volumer, 8000 tidsskrifter.

Det tyske forskningsråd støttet et 2-årig prosjekt på ZBMed for å delta i "German virtual research library". Prosjektet skal integrere elektroniske publikasjoner, databaser, internettressurser, evaluerte linker etc. under en enkelt meny, og gjøre denne til hovedportal for all medisinsk informasjon i Tyskland.

Portalen skal inneholde bibliografiske data og tidsskriftdata, onlinekataloger fra biomedisinske bibliotek, kommersielle databaser, faktadatabaser, digitale dokumenter fra Internett, lenkebasert, tilgang til preprint-servere, grå litteratur, statistikk, fulltekst tidsskrifter og dokumentbestilling.

Det bygger på eksisterende hjørnesteiner: Brukerundersøkelser, OPAC (online bokbase), elektronisk tidsskriftbase, basen CCMed (Current Contents Medizin deutscher und deutschsprachiger Zeitschriften.), evaluerte linker, samt "pay-per-view-service"

Han orienterte videre om basen CCMed som bla inneholder innholdsfortegnelse til ca. 650 medisinske tidsskrift i Tyskland som ikke blir indeksert i Medline. Innholdsfortegnelse blir scannet, og gjort søkbare i CCMed, og skal også bli tilknyttet en bestillingsfunksjon. Korwitz fikk spørsmål fra salen om det ikke er for snevert å bare legge inn tittel og forfatter på artiklene, og svarte med de bevingede ord: "Better surface than hidden treasures".

<http://medicina.unica.it/alghero2001/proceedings/076.htm>

Prosjekt:

Evaluering av virtuelle tjenester

A. Yeoman / C. Urquhart / J. Cooper / A. Tyler (Dept. of Information and Library studies - University of Wales): Evaluating virtual outreach services : the VIVOS project experience.

Prosjektet Evaluering av "virtual outreach

services" hadde tatt for seg 7 ulike enkeltprosjekter. Det var bla ett prosjekt i Leicester som ga databasetilgang til ansatte og studenter ved universitetet. Et annet var et 3-dagers treningsprogram for ansatte i kommunehelsetjenesten som fikk tilgang til EBM-ressurser via PC på arbeidsplassen Et tredje prosjekt var et regelmessig nyhetsbrev som ble sendt til ansatte i kommunehelsetjenesten med info om EBM. Et fjerde var en web-side laget av Exeter Medical Library. Evalueringsmetoden var innsamling av kvalitative data gjennom intervju (over 130 intervju) og bruk av spørreskjema.

Resultater fra evalueringen viste at ansatte i helsesektoren ønsker tjenester som kan fylle deres informasjonsbehov i hverdagen. Opplæring var høyt verdsatt, men det var behov for oppfølging og support, og med tilbud om videregående opplæring for enkelte. Elektronisk tidsskrifttilgang var svært populært.

VIVOS-prosjektet hadde også som formål å involvere bibliotekarene som jobbet med prosjektene i evalueringen, og oppmuntre til videre forskning. Som en del av dette ble det arrangert en "post-project workshop" hvor erfaringer fra prosjektarbeidene ble belyst. Erfaringene med å få til et vellykket prosjekt var bl.a disse; Å ha et klart mål, eller en visjon for prosjektet, å beholde deltagerens motivasjon, å forstå lokale forhold for deltageren; behov og ønsker på den daglige arbeidsplassen, å ha støtte fra andre miljø (for eksempel IT avd.) eller avd. som prosjektet vil komme i kontakt med, å møte brukerne på deres nivå når det gjelder for eksempel dataferdigheter og å klargjøre overfor deltageren hvilke fordeler et prosjekt vil føre med seg.

<http://medicina.unica.it/alghero2001/proceedings/013.htm>

Impact factor og elektronisk publisering

Referat ved Marie Isachsen, Medisinsk bibliotek, Aker sykehus

Vil elektroniske utgaver av vitenskapelige tidsskrifter påvirke deres "impact factor"? Dette var den aktuelle problemstillingen i et foredrag av Moreno Curti fra Gustavus A. Pfeiffer Memorial Library ved det farmakologiske forskningsinstituttet "Mario Negri", Milano.

Impact factor – hva er den verdt?

Institute for Scientific Information (ISI), USA utgir siteringsdatabasen Journal Citation Report (JCR). Den baseres på databasene Science Citation Index (SCI) og Social Science Citation Index (SSCI).

Begrepet Impact Factor ble introdusert i 1963 av Eugene Garfield og Irving H. Sher og det var først og fremst ment som et hjelpemiddel for å velge ut tidsskrifter for indeksering i SCI.

Impact Factor er et mål for hvor mange ganger artikler fra en bestemt tidsskriftstittel i gjennomsnitt siteres i andre forskningspublikasjoner i løpet av en gitt tidsperiode.

Etter hvert har Impact Factor utviklet seg til å bli betraktet av mange innen forskningsverdenen som en viktig indikator på et tidsskrifts kvalitet. Jo høyere Impact Factor, desto høyere kvalitet.

Moreno Curti gjorde i sitt foredrag rede for en del av den kritikken som er blitt reist mot Impact Factor og bruken/misbruken av den. Mange mener bl.a at den blir tillagt altfor stor vekt, og at høy siteringsfrekvens

ikke er ensbetydende med kvalitet på forskningspublikasjonene.

Impact factor og elektronisk publisering

Mange medisinske tidsskrifter har nå egne Internettsider hvor vi kan lese innholdsfortegnelser, og artikler i sammendrag eller i fulltekst.

Curti og hans kolleger ønsket å undersøke om utbredelsen av elektroniske tidsskrifter på Internett fører til at Impact Factor kan miste ytterligere noe av sin verdi som indikator på kvalitet.

Ved hjelp av en retrospektiv longitudinell undersøkelse kom Curti og hans kolleger fram til at det var en sammenheng mellom en endring i et tidsskrifts Impact Factor og at dette tidsskriftet hadde fått en elektroniske utgave på Internett.

Curti antok at en slik sammenheng bare ville være en midlertidig begrensning av Impact Factors evne til å bedømme et tidsskrifts kvalitet etter hvert som flere tidsskrifter blir å finne også som elektroniske utgaver på Internett.

<http://medicina.unica.it/alghero2001/proceedings/028.htm>

"The remote user"

Referert av Sigrun Espelien Aasen, avdelingsbibliotekar,
Høgskolen i Sør-Trøndelag

Biblioteksystemer som støtte for gruppesamarbeid

Invited speaker: Dave Nichols, New Zealand

Applications of Computer Supported Cooperative Work for Libraries

Nichols var opptatt av å observere hvordan brukerne av datasystemer kunne samarbeide om å finne informasjon og hvordan systemene var laget for støtte opp under teamarbeid. Han så på det nære, fysiske biblioteket og det digitale fjernbiblioteket. Prosjektet gikk i hovedsak ut på å observere bruk av bibliotek tjenester i et nært bibliotek og se hvordan en kan overføre de viktigste og beste funksjonene for brukerne til et fjernbasert bibliotektilbud. Viktig å se hvordan samarbeidsformene fungerte, fordeler og ulemper ved nært og fjernbasert tilbud.

Hans påstand var at det fysiske biblioteket - også i stor grad dagens digitale bibliotek - er laget for enkeltbrukeren. Kommunikasjon skjer mellom bruker og bibliotekansatt, mellom bruker og pc. Krav om stillhet i bibliotek fører ikke til samarbeidsformer ved pc eller ellers. Overgangen fra tradisjonelt bibliotek til digitalt bibliotek gir brukeren frihet mht. tidspunkt for bruk av tjenestene

og større mulighet til å dokumentere søkeprosessen sine. Hjelpemidler som e-post og "help desks", FAQs, web, "collaborative filtering", publisering og vurdering (peer review) vil erstatte bibliotekansatte. Fordeler ved "bruke digitale verktøy er potensielle for nye former for samarbeid (eks. gruppeaktivitet), større brukerstøtte i programvaren, endring i publiseringsmodellen for å tilføre nytt materiale til biblioteket. Ulempene er at man mister direkte samtaler med bibliotekar, enkelheten ved et nært system, felles plattform.

Det er viktig å observere hvordan teknologien brukes, hvordan systemer kan bli mer brukervennlige og bidra til gode samarbeidsformer. Spørsmål som bør stilles er:

Hvordan samhandler fjernbrukeren med bibliotekpersonalet? Hvordan får brukerne hjelp når de ikke er fysisk i biblioteket? Det er ofte vanskelig å vurdere en brukers problem ved en bibliotekskranke (brukerne har glemt hva de har gjort, feilrapporterer). Problemene er ikke mindre for fjernbrukere. Hvordan bør en 'fjernskranke' være? Hvordan gi veiledning interaktivt? Hvordan registrere søkeprosessen? Via kommunikasjonsteknologi kan fjernbrukeren etablere en dialog med bibliotekpersonalet, men det er samme problemer som med lokal dialog. I et digitalt bibliotek kan søkeaktiviteten fanges opp trinn for trinn slik den skjer. Det gir flere detaljer enn bare spørsmål og svar (treff). Det gir også mer støtte ved at brukeren blir oppmerksom på egne trekk og har mulighet til hjelp fra andre. Søkeprosessen blir en handling som kan kommuniseres, deles, redigeres, annoteres etc. Det finnes prototype systemer som registrerer hele søkeprosessen (Adriadne prototype). Intensjonene er at brukeren kan sende hele søkeprosessen visualisert sammen med sin forespørsel som en erstatning for fravær av nær kontakt.

Samarbeid i søkeprosessen ved pc-en kan skje ved en naturlig utvidelse av samarbeidsformer (allerede i bruk ved utveksling av informasjon via e-post, henvisning til URL-er og vevsøk). Brukeren ser hva andre har gjort og sparer seg arbeid og tid. Man lærer av andre (søkestrategi, spørsmål, eksempler på treff) og nyttiggjør seg gruppedeltakernes synspunkter, og faglig og datateknisk kompetanse. Observasjoner viste at bare 10% av aktiviteten ved pc-ene i akademiske bibliotek involverte mer enn 1 person. Tross i arbeidsformer som bygger på teamarbeid, er ikke dagens datasystemer i samsvar med disse.

Hvordan kan en bruker innvirke på andre brukeres forståelse? Kan brukeren lett varsle om feil i en database (tastetrykk som rapporterer feil)? Kan brukeren legge til bemerkninger i tilknytning til biblioteklittera-

turen (jf. i et nært bibliotek)? Kan brukeren legge inn nye metadata (evt en ny bok)? Kan brukeren møte andre tilsvarende brukere - eller er alle andre usynlige? Foredragsholderen var ledig i sin framstilling - og spørrende.

Hans konklusjon var: Bibliotek og biblioteksystemer har støttet enkeltbrukere. Digitale bibliotek kan - og bør støtte grupper ved integrering av datasystemer som er gruppeorientert og har større fokus på brukeren. Han forventer å se at skillet mellom bruker og bidragsyter etterhvert oppheves. For mer informasjon henviser foredragsholderen til:

www.comp.lancs.ac.uk/computing/research/cseg/projects/ariadne/
www.comp.lancs.ac.uk/computing/research/cseg/projects/debora/

Bibliotekveiledninger på Internett

E. Veronesi, L. Lazzari, P. Civardi, M. Boccato (Brescia, Italy).

Self-training in the use of the Internet and Databases within the Context of a Biomedical Consortium.

I regionen Lombardia gikk 16 bibliotek sammen (SBBL - Sistema Bibliotecario Biomedico Lombardo) i 1995 om å tilby ansatte i helsesektoren gode veiledninger i bruk av bibliotekets tjenester. Tjenesten utviklet seg raskt, og er nå tilgjengelig for 130 institusjoner (sykehus, offentlige helseklinikker, forskningsinstitusjoner, universiteter). Fra starten av har bibliotekansatte spesialisert seg på veiledning, ha oppdaterte systemer og hjelpe brukerne. Inntil nylig organiserte SBBL seminarer om bibliotekstjenestene og bruken av disse. De har individuell hjelp med tilbud om oppfølging via telefon eller e-post. Informasjonsbrosjyrer utarbeides jevnlig. Alt dette krever mye tid og krefter. Annonsering av tjenestene og brukeropplæringen har vært delegert til den enkelte institusjon, i noen tilfeller med magre resultater. Også i dag, spesielt i små og mellomstore institusjoner, forventer brukerne at bibliotekaren skal utføre datasøkene for seg og hente fram aktuell litteratur. Dette fordi han er ukjent med tjenestene eller ikke i stand til å nytte dem på egen hånd.

SBBL har nå valgt å gi et nytt tilbud til sine brukere for bedre å kunne imøtekomme alle varierende behov og nivå. De har laget

et selvstudium-kurs tilgjengelig på CD-ROM. Det er på italiensk og utgjør 2 plater med grunnleggende datakurs og informasjonssøk. Gode indekser gjør det lett å finne fram ønskede leksjoner med praktiske øvelser. Mer detaljert informasjon om innholdet på platene finner du på: <http://medicina.unica.it/alghero2001/proceedings/069.htm>

Fjernundervisning i informasjonssøking

A. Poyner, A. Wood (Tiptree, UK).

Distance learning project: supporting flexible trainees in psychiatry.

Vi fikk presentert et fjernundervisningsopplegg med IT og informasjonssøk som tema. Målgruppen var deltidsarbeidende leger, under spesialistutdanning for å bli psykiatere. Flertallet var kvinner med små barn med tett dagsprogram. Tiltaket baserte seg på et uttrykt behov for mer kunnskap om data og tilgang til elektroniske informasjonsressurser. Av 20 aktuelle personer, startet man i februar 2000 et prosjekt for 12 personer som skulle gå over ett år. Opplæringen omfattet 4 hjemmebesøk hos den enkelte og 5 halvdags gruppesamlinger (workshops). Dette var en liten gruppe som fikk et godt utarbeidet tilbud, med stor fleksibilitet mht. tidspunkter og gjennomføring. De hadde nær kontakt med lærer direkte og via telefon. Erfaringene fra denne læringsmetoden ble nøye evaluert. Opplegget ga positiv læring for deltakere, samt ansvarlige for prosjektet. På bakgrunn av erfaringene planlegges nye kurs for flere deltakere med vektlegging av gruppesamlinger. Ved framtidige kurs vil det bli krevd at deltakerne har tilgang til pc hjemme eller på jobb.

Mer detaljer om prosjektet finner du på <http://medicina.unica.it/alghero2001/proceedings/007.htm>

Bedre tilgang til lokale forskningspublikasjoner

L. Pitaro, L. Fruttini, L. Lazzari, L. Morotti (Naples)

The L-Project: Local Information Worldwide. An applied project for dissemination of scientific contributions produced by Italian authors in Veterinary Sciences and Agriculture and its integration with international information sources.

Vitenskapelige dokumenter vil være frie! Forfatterne ønsker at de skal leses, vil dele

sin viten og få kunnskap om andres. Markedsføring må til og ivaretas av andre aktører enn akademiske institusjoner som ofte mangler kompetanse på dette området. I særlig grad gjelder det for vitenskaplig arbeid av lokal karakter. L-prosjektet dreier seg om å finne en modell for samarbeidstiltak mellom vitenskaplige og forretningsdrevne institusjoner for å gjøre vitenskaplige publikasjoner av lokal karakter mer tilgjengelig internasjonalt. For mange ikke engelskspråklige land er det slik at store deler av vitenskaplig arbeid som produseres ikke blir tilgjengelig via de store internasjonale databasene. Det skyldes ofte en manglende oppmerksomhet omkring betydningen av å fremme og distribuere egne forskningsresultater utenfor eget miljø. En generell tendens er å ikke registrere eller undersøke hva som publiseres av institusjonens forskere. Språkbarrierer har også vært en faktor av betydning - men bør ikke være en legitim grunn for manglende utveksling av forskningsarbeid.

I den grad dette gjelder generelt, gjelder det for *Instituti Zooprofilattici Sperimentali* (IZS). Det nødvendiggjorde igangsetting av et prosjekt som kunne frambringe retningslinjer for innhenting, lagring og distribuering av interne vitenskaplige arbeider, publikasjoner og grå litteratur. Med 10 hovedbaser og 96 lokale forgreininger produseres mye vitenskaplig informasjon - ofte i tilknytning til universiteter og forskningssentra. Mye av forskningen publiseres i vitenskaplige tidsskrifter og når ut internasjonalt ved at den indekseres i store databaser. Publikasjoner som retter seg mer

mot eget miljø - årsrapporter, forskningsaktivitet og materiale for internopplæring - sirkulerer bare delvis innen institusjonen og er totalt borte i nasjonal og internasjonal sammenheng.

De siste års samarbeid mellom bibliotekene innen institusjonen har ført til registrering av alle elektroniske ressurser i en felles base. Løpende bibliografiske databaser integreres med bibliotekskatalogene og deres elektroniske fullteksttidsskrifter. Ideen med å kople sammen sin egen elektroniske data- og dokumentbase med internasjonale databaser kom for å gi forskerne et ensartet 'miljø' for sine datasøk. Samtidig vektlegges betydningen av å gjøre egen studie-, forsknings- og opplæringsaktivitet synlig og søkbar utenfor lokale og nasjonale grenser - sammen med informasjonen som finnes i de kommersielle databasene.

Pilotprosjektet har involvert 3 av de 10 hovedbasene. Etter startfasen vil de andre komme med. Mye arbeid legges i å få gode tekniske løsninger, samt høy kvalitet på basen. Høsten 2000 inngikk IZS samarbeid med Silver Platter Information som var interessert i ideen fra sitt ståsted. Når de har klart å finne en løsning, skape en prototype, vil den være attraktiv for alle institusjoner som ønsker å tilgjengeliggjøre sin forskningsaktivitet i global sammenheng. Flere detaljer om prosjektet finner du i referatet fra konferansen: <http://medicina.unica.it/alghero2001/proceedings/061.htm>

Oppklaring på prosjektets navn fikk vi -

Tilgang til pasientinformasjon

av avdelingsbibliotekar Patricia Flor, Høgskolen i Telemark

Pasientinformasjon og informasjon om sykdom og helse er et vekstområde. Mange pasienter er ikke lenger tilfreds med å stole helt og holdent på leger og andre helsearbeidere, men søker informasjon på egen hånd for å kunne ta avgjørelser om behandlingsvalg. Den økende interesse i helse og velvære har også skapt et enormt behov for helseinformasjon. Lett tilgang til informasjon via Internett har fått fart på omstillingen til pasientorientert omsorg og egenomsorg. En regner med at ca en tredjedel av søk på Internett gjelder helseinformasjon. I Norge er systematisering av helseinformasjon på nettet overlatt til noen private aktører. I utlandet, spesielt i USA og Storbritannia er det et prestisjefullt satsningsområde for det offentlige (jfr. MedlinePlus <http://medlineplus.gov/> og NHS Direct Online <http://www.nhsdirect.nhs.uk>).

Tre innlegg på EAHIL workshop tok for seg pasientinformasjon (eller forbrukerinformasjon om helse som er nok en mer dekkende betegnelse). Bruce Madge, The cyberspace odyssey - a hitchhiker's guide to the net?¹; Bob Gann, We never close: 24 hour knowledge for a 21st century health service²; Toth, Gray & Fraser, Establishing the National electronic Library for Health³. To poster-presentasjoner viste utviklingen av et emneområde i NHS Direct Online og virkningen av det.^{4,5}

Utvikling av Internett de siste fem årene og tilgang til WAP mobiltelefoner har skapt en revolusjon i pasient- og helseinformasjon. Ca halvparten av befolkningen i Storbritannia har tilgang til Internett og 63 % har mobiltelefoner. Tallene for Norge er nok det samme, hvis ikke høyere. Den opplyste pasienten er kommet for å bli og egenomsorg er i skuddet. Både helsepersonell og allmenheten søker etter informasjon på egen hånd heller enn å bruke en bibliotekar. Hva er da rollen til bibliotekaren i fremtiden? - spør Bob Madge ved British Library, Health Care Information Service.

Madge ser bibliotekarens rolle slikt: undervisning, struktur, kvalitet og tilgjengelighet

- Undervisning i søketeknikker for både helsepersonell og pasienter
- Struktur: klassifisering og katalogisering av nettet, utbedring av søkemotorer, kunnskapsforvaltning
- Kvalitet: Kritisk vurdering av helseinformasjon på Internett, vurdering av ekt-het
- Tilgjengelighet: Tilgang til bibliotekarer på døgnbasis via videokonferanse. F.eks. en bruker i Europa som trenger

hjelp av en bibliotekar om kvelden eller om natten, kan kontakte et bibliotek i Australia.

Madge spør: I informasjonsalderen, bør allmenheten får fri tilgang til medisinske og helsefaglige bibliotek? Bør fagbibliotekarer og folkebibliotekarer diskutere tilgang til helseinformasjon? Han mener ja. Han sier også at bibliotekarer må nyttiggjøre seg de nye teknologiene og alliere seg med helseinformatikere. Bibliotekarer må holde seg à jour i utviklingen i informatikk hvis de skal kunne kalle seg "cyberbibliotekarer".

Utvikling av digitale bibliotek er et populært felt for tiden. I Storbritannia utvikles the National electronic Library for Health (NeLH) (<http://www.nelh.nhs.uk/>). Hovedmålet er å tilby rask og lettvinntilgang til kvalitetssikret kunnskap til klinikere, administrative ledere og til allmenheten. Veronica Frazer presenterte prosjektet og utviklingen på workshop'en. NeLH er en del av den britiske regjeringens strategi for oppdatering og forbedring av tjenester ved bruk av kommunikasjons- og informasjonsteknologi. I følge Fraser har NeLH utrettet mye siden lanseringen i november 2000 men mye gjenstår. "Virtuelle bibliotekfilialer" er blitt utviklet for medisinske spesialområder, og det er laget raske lenker til andre relevante tjenester innen helseinformasjon. Foreløpig brukes systemet hovedsakelig av helsepersonell, men det vil gradvis bli gjort tilgjengelig for allmenheten.

NeLH er bygd opp som et virtuelt bibliotek med forskjellige avdelinger eller "etasjer" for klinikere og allmenheten. Bob Gann presenterte NHS Direct og NHS Direct On-

line (<http://www.nhsdirect.nhs.uk>) som kan forstås som "etasjen" for vanlig publikum. Tjenesten er en direkte utvikling av the UK National Health Service Plan. Denne planen identifiserer ti hovedprinsipper for helsetjenesten for det 20. århundre, bl.a. fri tilgang til informasjon om behandlinger og helsetjenester. NHS Direct har eksistert siden 1998 og er en telefonbasert, døgnåpen hjelpetjeneste. NHS Direct Online er en Internett-basert tjeneste som kom på lufta i desember 1999 (åpnet av statsminister Tony Blair). Den fungerer som en portal til kvalitetssikrede kilder til helseinformasjon på nettet. Den er tilgjengelig via Internett, offentlig tilgjengelige automater og interaktivt digitalt fjernsyn. Nettstedet fikk 50 millioner treff fra 2 millioner besøkende i

2000.

Disse britiske eksemplene på online tjenester innen helseinformasjon viser at bibliotekarer har en viktig rolle å spille i utviklingen av slike tjenester. Men som Bruce Madge påpeker, det er avgjørende at bibliotekarer utvikler sine ferdigheter innen informatikk og at bibliotekjenester tilrettelegges de nye teknologiene.

Referanser:

1. Madge B. The cyberspace odyssey - a hitchhiker's guide to the net? EAHIL Workshop 2001 Cyberspace Odyssey, Alghero, Sardinia, June 7- 9, 2001. <http://medicina.unica.it/alghero2001/proceedings/madge.htm>
2. Fraser V, Gann B. We never close: 24 hour knowledge for a 21st health service. EAHIL Workshop 2001 Cyberspace Odyssey, Alghero, Sardinia, June 7- 9, 2001. <http://medicina.unica.it/alghero2001/proceedings/014.htm>
3. Toth B, Gray JA, Fraser V. Establishing the National electronic Library for Health. EAHIL Workshop 2001 Cyberspace Odyssey, Alghero, Sardinia, June 7- 9, 2001. <http://medicina.unica.it/alghero2001/proceedings/001.htm>
4. Dearness K, Tomlin A, Gann B, Jordan M. Take your protein pills and put your helmet on: an odyssey into the future of information provision. The conception and development of an evidence-based depression theme month for NHS Direct (UK). EAHIL Workshop 2001 Cyberspace Odyssey, Alghero, Sardinia, June 7- 9, 2001. <http://medicina.unica.it/alghero2001/proceedings/002.htm>
5. Dearness K, Tomlin A, Gann B, Jordan M. Delivering evidence based patient information: you can't always get what you want, but did you get what you need? Impact of a depression theme month for NHS Direct (UK). EAHIL Workshop 2001 Cyberspace Odyssey, Alghero, Sardinia, June 7- 9, 2001. <http://medicina.unica.it/alghero2001/proceedings/004.htm>

Rapport fra EAHILs rådsmøte, 7. juni 2001

Av Patricia Flor, Høgskolen i Telemark, rådsmedlem for Norge

Rådet i EAHIL holdt sitt årlige møte under EAHIL workshop på Sardinia. Rådets funksjon er å være bindeledd mellom medlemmene i de enkelte landene og styret. Styret deltar på rådets møter.

Saker i fokus

Rapporter fra presidenten, kassereren og sekretariatet ble gjennomgått. Presidenten la vekt på EU copyright directive, den vanskelige økonomisk situasjonen i EAHIL og tiltak for å forbedre den, og samarbeid med WHO. Presidenten oppfordret rådsmedlemmene til å rekruttere flere medlemmer til EAHIL for å redde økonomien. Presidentens rapport kan leses i EAHIL Newsletter nr. 56, august 2001, s. 7-8.

Presidenten, Tony McSeán, presenterte styrets idé om et sertifiseringssystem for EAHIL medlemmer. Dette har vært diskutert i medlemsbladet og i mailgruppen. Styret er enig i at forslaget bør utredes og en arbeidsgruppe blir satt ned.

På sitt møte i Amsterdam i januar 2000, nedsatte rådet noen arbeidsgrupper som skulle utrede rekrutteringstiltak, yrkesetikk og utvikling av EAHILs nettsted. Rapportene fra disse gruppene ble presentert og diskutert.

Rekrutteringstiltak

Tamara Morcillos notat (Sveits) "To be or not to be an EAHIL member? (EAHIL Newsletter nr. 53, november 2000, s. 5-6) foreslår flere tiltak, bl.a. utvikling av nettstedet og nyhetsblad, etterutdanning, lavere påmeldingsavgifter for medlemmer på konferanser og andre fordeler. Forslaget om sertifisering passer også godt inn blant disse tiltakene for å øke medlemsmassen.

Yrkesetikk

Pirjo Rajakiili, Finland, presenterte forslaget fra etikkgruppen hvor Turid Tharaldsen også har deltatt. Det er forslag om å følge MLAs etiske regler, men definisjonene må

tilrettelegges for europeiske forhold. <http://mlanet.org/about/ethics.html>

Nettstedet

Jarmila Potomkova, fra den Tsjekiske republikk, og Laura Cavazza, Italia, foreslo at den nåværende strukturen på nettstedet burde beholdes med små modifikasjoner. De anbefalte en ny seksjon med lenker til medisinske og helsefaglige ressurser.

Etterutdanning

Rådet diskuterte også etterutdanning. Francoise Pasleau, Belgia, tok på seg oppgaven med å lage en database over utdanningstiltak som medlemmene er involvert i. Det settes ned en arbeidsgruppen som skal kartlegge tiltak i Europa.

Samarbeidsprosjekter

Patricia Flor, Norge, presenterte det nordiske initiativet overfor de baltiske landene "Transfer of Knowledge", og et mulig prosjekt i samarbeid med Council of the Baltic Sea States. Styre- og rådsmedlemmene var enige i at dette var et godt eksempel på samarbeidsprosjekter som EAHIL medlemmer kunne involvere seg enten med WHO eller andre organisasjoner.

Fremtidige arrangementer

Fremtidige EAHIL arrangementer ble presentert: [Köln 2002](#), [Oslo 2003](#), Santander, Spania 2004 og EAHIL workshop på 9ICML, São Paulo, Brasil 2005.

Referat fra NAMHIs styremøte på Sardinia

Styremøte i The Nordic Association for Medical and Health Information, NAMHI, var denne gangen arrangert av de finske styremedlemmene og ble holdt i forbindelse med EA-HIL Workshop på Sardinia, 6. juni 2001. Språket i NAMHI er engelsk, og referatet er derfor også på engelsk. NAMHI inkluderer nå de baltiske landene, og representanter fra Estland og Litauen var til stede på møtet.

Present:

Denmark: Hanne Christensen, Anne-Marie Jørgensen, Finland: Pirjo Rajakiili, Liisa Salmi., Norway: Elisabeth Akre, Elisabeth Husem, Sweden: Eva Alopaeus

Invited and present from the Baltic countries:

Estonia: Keiu Saarnit, Lithuania: Meile Kretaviciene

Absent: Members from Iceland, Marie Källberg from Sweden, Velta Poznaka from Latvia

Election of chairperson

Liisa Salmi was elected Chairperson.

Election of reporters

Pirjo Rajakiili was elected Secretary. Pirjo Rajakiili and Liisa Salmi write the minutes together.

Presentation of the Baltic members and a new Swedish member

Representatives from the Baltic countries were invited to the Board meeting for the first time. They are not official members of the Board, because each country's national health sciences library associations elect their respective representatives to the Board, and these countries do not have national associations yet.

The contact person in Estonia is Keiu Saarnit, Medical Information Centre, Tartu University Clinics, who also brought a guest, Tiina Haabpikt from the same library, to attend the meeting with the Board's consent. Meile Kretaviciene, the Kaunas Medical University Library, attended the meeting as the Lithuanian representative. The Latvian representative, Velta Poznaka, Medical Research Library, Riga, could not participate in the meeting.

Eva Alopaeus informed that Sweden has elected another member to the Board, Marie Källberg, Medicinska fackbiblioteket, Karolinska sjukhuset, who could not

attend the meeting this time.

Approval of the report from the NAMHI Board Meeting in London 2000

The report from the Board Meeting in London on 2nd June 2000 was approved. Reporters were Hanne Christensen and Conni Skubbeltrang.

Scandinavian gateway for patient information

Eva Alopaeus presented the present situation of the project Scandinavian Gateway for Patient Information. The project has been published in the journal Dagens Medicin on the 3rd of April, 2001. Svensk Biblioteksforening has allocated Skr 50 000:- to the project, and Sweden and Norway promote the project for the time being, and also Denmark expressed their wish to participate although there is no material yet. Liisa Salmi mentioned the Finnish Medical Association Duodecim's project on consumer information and will find out the situation. The National Library of Health Sciences in Finland (Terikko) has carried out minor activities on consumer information, also in Swedish, and Pirjo Rajakiili will notify Anna-Mari Koivula and Katri Larmo on the Nordic project and ask them to contact Eva Alopaeus.

NAMHI's website www.namhi.org

Eva Alopaeus, who maintains the NAMHI website, will update it and asked everybody to check the respective information and functionality of the links. Especially, the Board meeting minutes before 1999 are wanted and everyone should look in their PCs to find these. Elisabeth Akre expressed the wish to always change the date on the website when the contents are changed.

Baltic collaboration

Elisabeth Husem told that the Baltic-Nordic Cooperation home page is completed a www.ub.uio.no/umh/upsykiat/smh_balt. The home page includes a de-

scription of the programme Transfer of Knowledge, the aim of which was to intensify the cooperation between Lithuanian and Norwegian medical libraries. Also Danish librarians contributed to the courses within this programme, and the participants were from all three Baltic countries. The Nordic Council of Ministers was the main financier. As part of the Transfer of Knowledge programme six Lithuanian librarians were invited to Oslo 6-13 May, 2001 to visit medical libraries and to meet Norwegian colleagues. The visit was financed by NORDINFO and SMH.

A good example of cooperation is the LITNOR-project. LITNOR is a service for ordering photocopies of articles within the framework of the cooperation between SMH and the medical libraries in Lithuania. The Nordic libraries participating in LITNOR deliver free article copies from their own stock to Kaunas Medical University Library and the National Library of Medicine, Vilnius. Elisabeth Husem and Eva Alopaeus receive information of the activities of the

MLA Sister Library Committee in the USA. It has appeared that the Americans send too old books to e.g. Riga, and a change is desirable. It was agreed that after the vacation, Liisa Salmi contacts Donna Flake and discreetly informs that old literature is useless and better help would be e.g. to improve the usage of Internet.

A possible new project involving NAMHI and EAHIL within the frame of the Task Force on Communicable Disease Control in the Baltic Sea Region

Elisabeth Husem introduced the activities of the Task Force (<http://www.baltichealth.org>). The aim is now to inform the Task Force members of the professional skills of medical librarians and their usability in the project and let them know of the already existing Nordic-Baltic cooperation between the medical libraries, including the homepage.

Oslo 2003 - the Nordic-Baltic EAHIL Workshop

The preliminary programme of the Oslo 2003 "Cross Boundaries - Join Forces" EAHIL Workshop was handed out, and a mention of the existing homepage was made (<http://namhi.org/oslo/oslo2003.htm>). The Chairperson of the Local Organizing Committee is Elisabeth Husem and the Chairperson of the Programme Committee is Eva Alopaeus. If the number of the participants is restricted to 150, they could all be lodged at the Radisson SAS Park Hotel, which is the venue of the Workshop.

Time and place of the next meeting

The next NAMHI Board Meeting will be held in Cologne in the connection of the EAHIL Conference 16-21 September 2002. Denmark will be responsible for arranging the meeting.

Reporters: Pirjo Rajakiili and Liisa Salmi, Finland

Plutselig – eller som det heter på latin: Subito! - så var ZBMed Köln blitt en del av bibliotekets hverdag Inntrykk fra en studietur til ZBMed Köln, september 2001

**Av Tiril Bonnevie og Marianne Nesbjørg Tvedt,
Medisinsk bibliotek, Ullevål universitetssykehus**

Ved Medisinsk bibliotek, Ullevål universitetssykehus inntrådte på senvinteren en merkbar endring i arbeidet med artikkelbestillingene. De vanlige bunkene med innkomne artikkelkopier ble nesten borte og arkivet over utestående bestillinger skrumpet inn. Artikkelkopiering til andre bibliotek ble også redusert. Årsaken var oppdagelsen av den tyske leveringstjenesten Subito som er billig, rask og effektiv.

Ringvirkningene for biblioteket var merkbare ; kontorfullmektiger og kopihjelp fikk mindre å gjøre og lånerne var kjempefornøyd. Vi syntes det var fascinerende å se hvordan en god leveringstjeneste i et annet land til de grader kunne påvirke våre rutiner og tjenester - og en dag tenkte vi høyt: Hvordan klarer de å levere så raskt og billig? Vi drar og ser! Her kan det være noe å lære....

ZBMed

ZBMed er, som det fremgår av navnet, Tysklands sentral- og ansvarsbibliotek for medisin. Det finansieres ved 30% statlige midler og 70 % tilskudd fra fylkene. Status som sentralbibliotek fikk de i 1969, men vi ble snart klar over at denne statusen ikke er noe de har fått en gang for alle. Ca hvert femte år blir biblioteket evaluert av en komité fra det nasjonale forskningsråd, bestående av politikere og byråkrater. Nesten alle vi snakket med refererte til denne evalueringsordningen - ikke minst fordi Sentralbiblioteket for ernæring, miljø og veterinærmedisin i Bonn helt nylig var blitt fratatt sin status som sentralbibliotek.

Vi misunte dem ikke å arbeide under et slikt press. Vi registrerte imidlertid at de fleste av de fine prosjektene, tjenestene og satsningsområdene som vi ble vist, på en eller annen måte var igangsatt for å møte evalueringskravene.

Vitenskapsrådet anså inntjening og effektivitet som viktige evalueringskriterier. Satsningen på ”Document delivery”-tjenesten, der Subito inngår som en del, er et resultat av de inntjeningskrav som er satt til biblioteket. Boksamlingen består av 1 mill. bind, og tidsskriftsamlingen av 15 000 titler, hvorav 8000 er i løpende abonnement. Ca 30 % av bibliotekets kostnader (4,5 mill DM) dekkes i dag av biblioteket selv.

Et annet satsningsområde er arbeidet med elektroniske fellesløsninger for medisinsk litteratur, først og fremst for brukere i Tyskland. Det forventes at ZBMed som sentralbibliotek er aktive i arbeidet med å utvikle slike løsninger. Ved siden av at det er en effektiv bruk av ressurser, er det selvsagt også en stor gevinst for brukere av alle kategorier. ZBMed benytter seg mye av brukerundersøkelser for å kartlegge brukernes behov og preferanser.

En av forberedelsene til evalueringen i

1997 var utviklingen av web & lenker. Frem mot neste evaluering arbeides det nå med disse tjenestene: CCMed, Virtual Medical Library og German Medical Science.

På personalsiden har de mange nye biblioteksoppgavene resultert i en omorganisering der de ansatte inngår i ulike team for ulike oppgaver. Biblioteket har 100 ansatte. 60 er bibliotekarer, endel lønnes via arbeidskontoret, og forøvrig er mange ulike yrker representert. Det første teamet vi besøkte var Subito-teamet.

Subito

Subito er altså en tysk document-delivery tjeneste og et samarbeid mellom en rekke store fagbibliotek, der ZBMed er en av deltakerene. Ved ZBMed ekspederer man daglig ca 600 bestillinger noe som gir ca 16.000 bestillinger på månedsbasis. Tallet ser ut til å være økende. 8 personer jobber med å betjene disse bestillingene, og ingen av disse er bibliotekarer.

Og slik foregår det: Alle artiklene som blir bestilt skannes og lagres som PDF-dokumenter. ZBMed / Subito beholder en kopi av dette dokumentet i 14 dager, i tilfelle reklamasjon eller lignende, men så må det slettes. Kommer det en ny bestilling på

den samme artikkelen, må den skannes på nytt. Å bygge opp et arkiv av inn-scannede artikler ville vært tidsbesparende og lønnsomt, men dette hindres av copyright-lovgivningen.

Ved normal bestilling garanterer Subito behandling i løpet av tre arbeidsdager. Vår erfaring er at de ofte er raskere. Prisen for artikkel-kopiene bestemmes av Subito sentralt, ZBMed kan ikke påvirke dette. Det er et politisk ønske om at informasjon skal være tilgjengelig for flest mulig, og dette er bakgrunnen for at prisen for er satt så pass lavt. Lave copyright-kostnader er også med på å bidra til at man er konkurransedyktige på pris i Tyskland.

<http://www.subito-doc.com/>

Vi har brukt Subito som vår hovedleverandør av tidsskrifter de siste månedene, og er så langt svært fornøyd med tjenesten. Tjenesten er raskt, så vidt vi vet markedets rimeligste og de leverer artiklene i PDF-format via e-mail. Vi videresender dokumentene til våre brukere som eventuelt selv skriver dem ut på papir. Dette sparer oss både for tid- og kostnader.

Interessante prosjekter ved ZBMed

Full service

ZBMeds tilbud om dokumentlevering til bedriftskunder. Dvs. de skaffer alt kundene ønsker, uansett om de kan hente det fra egne samlinger eller ei. Typiske kunder er farmasøytiske firma som gjerne har bibliotekar ansatt, men som ikke har særlig store samlinger selv. "Full service" opererer med tre leveringstider: normal levering er i løpet av 72 timer, hastebestillinger er innen 24 timer og såkalte super-fax bestillinger er i løpet av 2 timer. I dag har biblioteket ca 10 "Full service"-kunder, noe som gir ca 200 bestillinger pr dag. De regner imidlertid med flere kunder etter hvert. Utenlandske kunder ønskes også velkommen. Ingen av dem som jobber med "Full service" er bibliotekarer, men de samarbeider med en referansebibliotekar ved behov.

German Medical Science

Et gratis elektronisk tidsskrift som planlegges utgitt av AWMF (Association of the Scientific Medical Societies in Germany). DIMDI (German Institute for Medical Documentation and Information) og ZBMed. Dette skjer som et svar på de høye tidsskriftkostnadene og målet er å publisere vitenskapelige artikler av høy kvalitet uten å gå veien om de tradisjonelle tidsskriftene. Målet er å skape: "A joint multidisciplinary, scientifically high ranked and citable Internet-Journal with "peer review"".

CCMed

En database som dekker tysk medisin i vid forstand. Den produseres ved ZBMed for å gi en bedre dekning av litteraturen på det

tyske språkområdet enn det som skjer via Medline. CCMed registrerer 895 tidsskrifter, 650 av disse er ikke i Medline. Det skjer kun en kort registrering, der bare forfatter- og tittelinformasjon tas med.

CCMed fikk oss til å tenke på hjemlige forhold, der vi håper det snart blir en ordning for de medisinske og helsefaglige tidsskrift i Norart.

CCMed er gratis tilgjengelig. Ta en titt på: www.zbmed.de/kataloge/kat_index.html

The Virtual Medical Library - MedPilot

På bakgrunn av brukerundersøkelser har man, i samarbeid med DIMDI, satt i gang et prosjekt kalt "The Virtual Medical Library". Tre ansatte (ingen av dem er bibliotekarer) skal i løpet av to år prøve å nå målet om å lette tilgangen til informasjon. Visjonen er at "alt" skal være tilgjengelig via en portal (MedPilot). Man ønsker å forenkle databasesøkingen og utvikler derfor et enkelt grensesnitt som skal gi samsøk i flere baser. Av det vi kunne se satses det på fritekstsøk og det blir få limit-funksjoner. Så spørres det da om forenkling = forbedring? Prosjektet skal presenteres på EA-HIL-konferansen som arrangeres i Köln neste år!

Fremtidig URL: www.medpilot.de

8th European Conference of Medical and Health Libraries

Thinking Globally—Acting Locally Medical libraries at the turn of an era

Neste års EAHIL-konferanse blir arrangert i Köln 16-21. september. Deutsche Zentralbibliothek für Medizin er vertskap.

Mer informasjon om konferansen finnes her: <http://www.zbmed.de/eahil2002/>

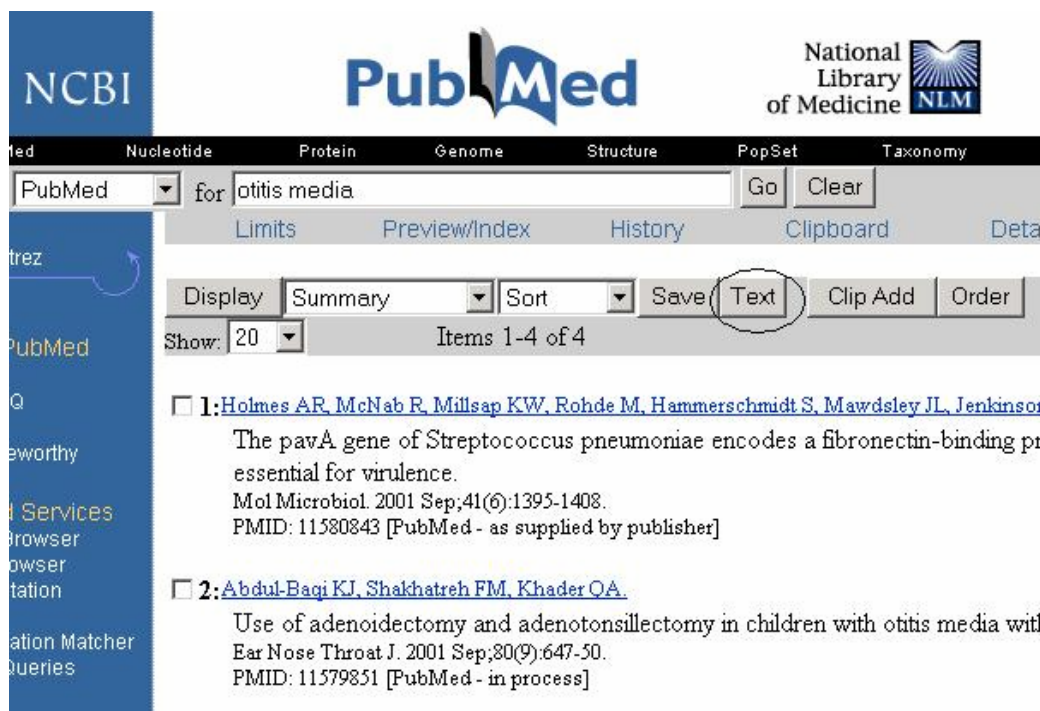

Problemer med utskrifter fra PubMed?

Av Hilde Strømme, Medisinsk bibliotek, Ullevål universitetssykehus

Mange opplever at teksten kuttes på høyresiden av arket når man skriver ut fra PubMed. En løsning er å ”snu” arket og skrive ut i liggende format, men det tar unødvendig mye papir. Her er et annet nyttig løsningsforslag:

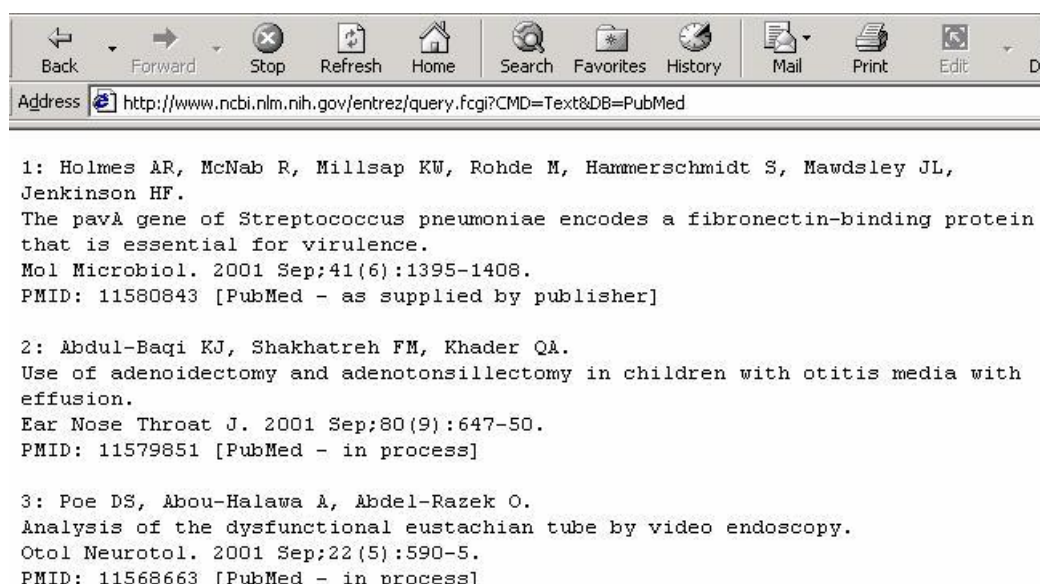
Velg ut referansene som skal skrives ut på vanlig måte. Klikk så på knappen merket **Text**:

The screenshot shows the PubMed search interface. At the top, there are logos for NCBI, PubMed, and the National Library of Medicine (NLM). Below the logos, there are navigation tabs for Nucleotide, Protein, Genome, Structure, PopSet, and Taxonomy. A search bar contains the text 'otitis media' with 'PubMed' selected in a dropdown menu. To the right of the search bar are 'Go' and 'Clear' buttons. Below the search bar, there are tabs for Limits, Preview/Index, History, Clipboard, and Data. A 'Display' dropdown is set to 'Summary', and a 'Sort' dropdown is set to 'Relevance'. In the 'Save' section, the 'Text' button is circled. Below this, there are 'Clip Add' and 'Order' buttons. The search results show 'Items 1-4 of 4' and a 'Show: 20' dropdown. The first two results are visible:

- 1: [Holmes AR, McNab R, Millsap KW, Rohde M, Hammerschmidt S, Mawdsley JL, Jenkinson HF.](#)
The pavA gene of Streptococcus pneumoniae encodes a fibronectin-binding protein that is essential for virulence.
Mol Microbiol. 2001 Sep;41(6):1395-1408.
PMID: 11580843 [PubMed - as supplied by publisher]
- 2: [Abdul-Baqi KJ, Shakhathreh FM, Khader QA.](#)
Use of adenoideotomy and adenotonsillectomy in children with otitis media with effusion.
Ear Nose Throat J. 2001 Sep;80(9):647-50.
PMID: 11579851 [PubMed - in process]

Referansene vil da komme frem på skjermen i ren tekst og uten PubMeds menylinje på venstre side:

The screenshot shows a web browser window with the address bar containing the URL: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/entrez/query.fcgi?CMD=Text&DB=PubMed>. The browser toolbar includes buttons for Back, Forward, Stop, Refresh, Home, Search, Favorites, History, Mail, Print, Edit, and Dis. The main content area displays the search results in plain text format, without the PubMed menu on the left side:

```
1: Holmes AR, McNab R, Millsap KW, Rohde M, Hammerschmidt S, Mawdsley JL,
Jenkinson HF.
The pavA gene of Streptococcus pneumoniae encodes a fibronectin-binding protein
that is essential for virulence.
Mol Microbiol. 2001 Sep;41(6):1395-1408.
PMID: 11580843 [PubMed - as supplied by publisher]

2: Abdul-Baqi KJ, Shakhathreh FM, Khader QA.
Use of adenoideotomy and adenotonsillectomy in children with otitis media with
effusion.
Ear Nose Throat J. 2001 Sep;80(9):647-50.
PMID: 11579851 [PubMed - in process]

3: Poe DS, Abou-Halawa A, Abdel-Razek O.
Analysis of the dysfunctional eustachian tube by video endoscopy.
Otol Neurotol. 2001 Sep;22(5):590-5.
PMID: 11568663 [PubMed - in process]
```

Klikk på nettleserens print-knapp for å skrive ut.

Søk etter bilder med Google

Av Hilde Strømme, Medisinsk bibliotek, Ullevål universitetssykehus

Google er en rask og enkel vei til å finne bilder på nettet. Mange "bildefinnere" søker bare i filnavn, og da er man avhengig av at den som har gitt bildefilen navn har brukt deskriptive filnavn (og at vedkommende forbinder det samme med bildet som det du gjør). Google søker i mer enn filnavn, den analyserer også billedtekster og annen tekst som står i nærheten av et bilde på en webside. Den bruker også det som beskrives som "sophisticated algorithms" for å fjerne dubletter og sikre at bildene med best kvalitet vises først i trefflisten.

Tjenesten nås på denne adressen: images.google.com eller via den engelskspråklige Google: www.google.com (velg Images-fanen). Søk i Images gjøres på samme måte som ellers i Google, se: <http://images.google.com/help/basics.html>.

I trefflisten vises små versjoner av bildene. Klikk på det bildet du vil se nærmere på, og du får en todelt skjerm. I øverste del av

skjermen får du se bildet, og under får du se websiden bildet kommer fra.

Etter noen raske testsøk, er min konklusjon at her finner man fort det man leter etter (hvis det ikke er for sært da). Et eksempel: Vi vil ha bilde av en ambulanse. Søk på ambulanse og ikke ambulance gir mange fine bilder av norske ambulanser. Et annet eksempel: Min kollega fikk en dag forespørsel fra en lege om hun kunne finne et bilde av en "ganske friskt utseende" pasient i en seng. Hun søkte på: "patient in bed", og vips, der var det mange fine bilder! Den slags forespørsler kommer kanskje ikke så ofte, men vi har vel alle lett gjennom diverse av bibliotekets bøker på jakt etter spesielle bilder, det kan vi kanskje spare oss heretter.

Husk at bildene man finner via Google kan være copyright-beskyttet. Det anbefales å kontakte eierne av den siden bildene ligger på for å avklare om bildene fritt kan kopieres og brukes videre.

Ny versjon av EndNote

Av Hilde Strømme, Medisinsk bibliotek, Ullevål universitetssykehus

EndNote 5 ble nylig lansert. Etter at ISI kjøpte opp Niles Software, har de tre store referansehåndteringsprogrammene EndNote, Reference Manager og ProCite fått samme eier. Da dette skjedde, gjettet vi på at disse programmene ville bli likere hverandre, og det har i stor grad skjedd med EndNote og Reference Manager.

Den største og viktigste forbedringen som er kommet med versjon 5 av EndNote er "Cite-While-You-Write" funksjon. Tidligere måtte man "vippe" mellom EndNote og Word når man skulle sette litteraturhenvisninger i manuskriptet, men nå kan det hele gjøres via en verktøylinje i Word. En annen interessant funksjon er det som kalles "instant formatting". Det vil si at når man setter inn en litteraturhenvisning, vil den komme frem i den valgte tidsskriftstilen med det samme, man behøver ikke gå veien om "Format bibliography".

For mer informasjon om referansehåndteringsprogrammene EndNote, Reference Manager og ProCite, se: <http://www.isiresearchsoft.com/>

Cross Boundaries Join Forces

Nordisk baltisk europeisk
EAHIL Workshop i Oslo
26. – 28. juni 2003

Preliminary Programme

Empowering the Consumer
Consumer Health
Complementary Medicine

Innovative Approaches to the Librarian's Teaching Role
Nurses' Information Needs
Quality and Evaluation
Distance Learning
Information Literacy

Reflections on Professional Trends and Matters
Quality and Evaluation
Research Methodology and Statistics
Leadership and Management
Project Management
Cooperation

Strategic Dimensions for the Emerging Digital Libraries
PubMed linking
CrossRef
Document Delivery
Digital Library (including portals)
Electronic Publishing
Copyright
Cooperation

For mer informasjon, se: www.namhi.org/oslo2003.htm

Norsk Bibliotekforening

Spesialgruppen for medisin og helsefag 2001

Styret:

Elisabeth Husem - leder

Psykiatrisk Institutt, Biblioteket
Postboks 85 Vinderen, 0319 Oslo.
Tlf: 22 14 65 90 Fax: 22 49 58 61
E-mail: elisabeth.husem@psykiatri.uio.no

Elisabeth Akre - nestleder

Diakonhjemmets sykehus, Medisinsk bibliotek
Postboks 23 Vinderen, 0319 Oslo.
Tlf: 22 45 16 38 Fax: 22 45 16 99
E-mail: elisabeth.akre@diakonsyk.no

Liv-Berit Henschien - sekretær

Ullevål sykehus, Læresenteret
0407 Oslo.
Tlf: 23 01 51 42 Fax: 23 01 51 41
E-mail: l.b.henschien@ioks.uio.no

Kirsti Strengenhagen - styremedlem

Norges Veterinærhøgskole, Biblioteket
Postboks 8146 Dep, 0033 Oslo
Tlf: 22 96 45 55 Fax: 22 96 45 31
E-mail: kirsti.strengenhagen@veths.no

Hilde Strømme - styremedlem

Ullevål sykehus, Medisinsk bibliotek
0407 Oslo
Tlf: 23 01 50 62, Fax: 22 11 98 50
E-mail: hilde.stromme@ioks.uio.no

Hanne Dybvik - utenbys styremedlem

Høgskolen i Østfold, Biblioteket Fredrikstad
Postboks 1409, 1602 Fredrikstad
Tlf: 69 30 30 88 Fax: 69 30 30 02
E-mail: hanne.dybvik@hiof.no

Sigrun Espelien Aasen - vara utenbysmedlem

Høgskolen i Nord-Trøndelag,
Biblioteket i Levanger, Avd. for sykepleier-, ingeniør- og
lærerutdanning, 7600 Levanger
Tlf: 74 02 29 11 - Fax: 74 02 29 02
E-mail: sigrun.aasen@hint.no

Marie Isachsen - 1.varamedlem

Aker sykehus, Medisinsk bibliotek
0514 Oslo
Tlf: 23 03 31 19 Fax: 22 89 41 62
E-mail: marie.isachsen@ioks.uio.no

Anette Munthe - 2.varamedlem

UBO, Bibliotek for medisin og helsefag
Pb. 1113, Blindern, 0317 Oslo
Tlf: 23 07 44 33. Fax 23 07 44 30
E-mail: anette.munthe@ub.uio.no

Baltikumutvalg:

Elisabeth Akre - se styreliste

Elisabeth Husem - se styreliste

Astrid Müller

Bibliotek for medisin og helsefag
Postboks 1113 Blindern, 0317 Oslo
Tlf: 23 07 44 23 Fax: 23 07 44 30
E-mail: astrid.muller@ub.uio.no

SMHs hjemmeside:

<http://www.ub.uio.no/umh/psykiat/smh.htm>

SMH PÅ NETTET:

Få siste nytt om SMHs aktiviteter, og delta i diskusjonen mellom nordiske kolleger via e-postlisten MEDBIBL.

Slik blir du medlem:

Send e-mail til: listserv@listserv.kib.ki.se

Subject: Ikke skriv noe her

Første (og eneste) linje: Subscribe MEDBIBL Fornavn Etternavn

Adressen til SMHs hjemmeside:

<http://www.ub.uio.no/umh/psykiat/smh.htm>

Bruk hjemmesiden og MEDBIBL-listen. Her finner dere den nyeste medlemsinformasjonen om kurs, møter, reisebidrag osv.

I tillegg finnes linker til andre organisasjoner som:

NAMHI — Nordic Association for Medical and Health Information

EAHIL — European Association for Medical and Health Information

MLA — Medical Library Association, USA